

Οδύσσεια
Ταξιδιωτάι. 1666.

ΣΤΙΛΠΩΝΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Καθηγητού του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ο ΚΑΠΟΥΚΙΝΟΣ ROBERT DE DREUX ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΣΤΑ 1666

Μέσα στη φτώχεια που έχουμε από ειδήσεις για τα σκοτεινά χρόνια της τουρκοκρατίας οι πληροφορίες που μας δίνουν οι Ευρωπαίοι ταξιδιωτές, όσοι έτυχε στα χρόνια αυτά να περάσουν απ' τις ελληνικές χώρες είναι πράγματι πολύτιμες. Δεν πρέπει βέβαια να περιμένει κανένας απ' αυτές πάντα πολύ σπουδαία πράγματα, γιατί περαστικοί όπως ήταν δεν είχαν τον καιρό ούτε και το σχολό να εξετάσουν με προσοχή τον τόπο μας και να δώσουν ολόκληρη την εικόνα του. Αυτό μονάχα για λίγους μπορεί να ειπωθεί. Οι περισσότεροι προοδσαν για άλλες δουλειές, και το συνηθέστερο μαζί με διάφορες επαγγελματικές αποστολές και στα δρόμους τους άπ' άνω όσα έβλεπαν σημείωναν ότι τους έκανε κάποια έντυπωση ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του καθενός. Γι' αυτό και οι πληροφορίες των δεν είναι συστηματικές και μερικές μάλιστα φορές όχι και πολύ σωστές. Άλλες φορές στο βιαστικό πέρασμά τους δεν προφταίνουν να αντιληφθούν καλά καλά ότι βλέπουν ή δεν ακοϋν καλά τα όνόματα και τα παραμορφώνουν ή δεν καταλαβαίνουν καλά και παρεξηγούν ότι τους λές, κι άλλες φορές δίνουν πίστη και προσοχή ο' ότι ακούσουν απ' τους ντόπιους, που δεν τους λέν πάντα την αλήθεια, καμιά φορά δέ για να κάνουν φαίνεται περισσότερη έντυπωση στους άπλοϊκούς αναγνώστες τους τερατολογούν και οι ίδιοι. Μ' όλα αυτά κοντά στο τίποτα οι πληροφορίες που βρίσκουμε στα ταξειδιωτικά βιβλία είναι κάτι τι, άρκει να μη τους παραδεχόμαστε ανεξέταστα, αλλά με κάποια προσοχή και κριτική.

Είπαμε παραπάνω πως οι περισσότεροι απ' τους ταξειδιώτες δεν ταξειδευαν για περιήγηση, αλλά για άλλες δουλειές, και το συνηθέστερο πήγαιναν και ήρχονταν απ' την Κωνσταντινούπολη. Γι' αυτό και οι πληροφορίες τους σχετίζονται με τους τόπους, που βρίσκονται άπάνω στους μεγάλους δρόμους, που πάν προς την Κωνσταντινούπολη. Για τη Θράκη δυό μεγάλοι δρόμοι είναι που οδηγούν απ' την Ευρώπη προς την Πόλη. Ο

Θρα-
κία
εστ
Πε
Θρα-
κία
Σείηρο
1728
Σείηρο
Αγ. Β'

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τελευτών ὁ Ὀβίδιος ὑπεραμύνεται ἑαυτοῦ διὰ μακρῶν ὅτι ἀδίκως ἐξωρίσθη καὶ καταλήγει διὰ τῶν ἐξῆς.

«Ἀφοῦ δὲν μοι παρέχεται τὸ δικαίωμα νὰ παραμείνω εἰς τὴν πατριδα μου, ζητῶ τοῦλάχιστον, ὅπως δυνηθῶ πλησίον σου νὰ ζήσω ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὴν ξένην ταύτην χώραν».

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ὀβιδίου. Ἄλλ' ἄρα γε ἠξιώθη ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τοῦ Κότυς; Ἐκ τῶν ὑστέρων κρίνοντες φρονοῦμεν ὅτι ὁ Κότυς παρ' ὅλην τὴν εὐγενῆ ψυχὴν του καὶ τὴν καλὴν θελήσιν του νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς ἓνα ἱκετεύοντα ποιητὴν θὰ ἐδίστασε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Ὀβίδιον φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ αυτοκράτορος, τοῦ ὁποίου ἐξετελείτο αὐστηρὰ διαταγή.

Εἶν' ἀληθὲς ὅτι ὁ Αὐγουστος ἀπέθανε τῷ 14 π. Χ. καὶ ὅτι ὁ Κότυς ἠδύνατο, ἂν ἤθελε, νὰ βοηθήσῃ αὐτόν. Ἄλλ' ἡ ἀτυχὴς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐγούστου μετὰ τοῦ θείου του συμβουλίου τῆς ὁποίας ἀνεφέρομεν τὰς λεπτομερείας, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἀναλθῇ εἰς ἓνα στοιχειῶδες καθήκον, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ φανῇ χρησίμος εἰς τὸν ἀτυχῆσαντα ποιητὴν. Καὶ οὕτως ἀπέθνησκε μετ' ὀλίγον τῷ 17 π. Χ. εἰς τὴν ἄεζον ἐκείνην παλαιάν ὀφθαλμῶν Μεταμορφώσεων ποιητὴν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ἕνας, ὁ πιὸ συνηθισμένος, εἶναι ὁ δρόμος πρὸς περῶ ἀπ' τὴν Ἀδριανούπολι, ὁ ἄλλος εἶναι ἡ περίφημη Ἐγνατία ὁδὸς πρὸς ἀρχίζε ἀπ' τὸ Λυρράχιο, περνοῦσε ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη, ξεκολουθοῦσε μέσ' ἀπ' τὴ Θράκη καὶ τελείωνε ἔς τὴ Κωνσταντινούπολη. Τοὺς δυὸ αὐτοὺς δρόμους ἀκολουθοῦν ἀπάνω κάτω καὶ σήμερα ἀκόμα οἱ δημοσιεῖς. Τὸν ἕνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ, αὐτὸν πρὸς πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη ἀκολούθησε ἔς τὰ 1669 καὶ ἡ συνοδεία τοῦ Γάλλου πρεσβευτῆ De la Haye-Vantelet πηγαίνοντας ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη ἔς τὴ Λάρισα, ὅπου ἔμενε τότε προσωρινὰ ὁ Σουλτάνος γιὰ νὰ βρισκεται πιὸ κοντὰ στὴν Κρήτη, πρὸς τὴν πολιορκουμένην τὰ στρατεύματα τοῦ Μεγάλου Βεζίρη του. Ὁ πρεσβευτὴς πήγαινε γιὰ νὰ τακτοποιήσει μερικεὶς γαλλικὲς ὑποθέσεις, σχετικεῖς μὲ τὰ προνόμια τῶν ξένων στὴν Τουρκία (Capitulations), καὶ μέσα στὴ συνοδεία του εἶχε καὶ τὸν πνευματικὸ τῆς πρεσβεΐας, ἕνα συγγενῆ του καπουκίνο τὸν Robert de Dreux. Ὁ de Dreux αὐτὸς ἦταν τρία χρόνια πρὸς ἔξοδον ἀπ' τὴ Γαλλία καὶ ἔμενε στὴν Κωνσταντινούπολη ὡς πνευματικὸς τῆς πρεσβεΐας, φιλοπερίεργος δὲ καθὼς ἦταν βροῦκε ὡς αὐτὸ το ἀγαμέμνων εὐκαιρίας νὰ ταξειδέσει καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Τουρκίας. Πρῶτα πρῶτα ἐπειδὴ ὁ πρεσβευτὴς ἀναγκάστηκε νὰ ταξειδέσει στὴν Ἀδριανούπολη, ὅπου βρισκόταν ὁ Σουλτάνος, ὁ πῆγε Robert τὸν πρεσβευτὴ γιὰ νὰ εἶδε τὸν Ἀδριανούπολη. Ἐπειτα βροῦκε εὐκαιρία νὰ ταξειδέσει ἕνας του καὶ στὰ νησιά καὶ στὴ Σμύρνη καὶ στὸ τέλος συνόδευσε τὸν πρεσβευτὴ καὶ στὴ Λάρισα, καὶ ἀπ' ἐκεῖ κατέβηκε στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Ναύπλιο, ὅπου μάρκαρε γιὰ τὴ Γαλλία. Τὶς ἐντυπώσεις ἀπ' τὴ διαμονή του στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὰ ταξίδια του περιέγραψε σὲ μιὰ ἔκθεση, πρὸς τὴν ἐσημείωσε πρῶτα ὁ Omont, ἐξέδωκε δὲ στὰ τελευταῖα χρόνια (1925) ὁ Pernot ἀπὸ ἕνα χειρόγραφο τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων μὲ τὸν τίτλο Voyage en Turquie et en Grèce du R. P. Robert de Dreux aumonier de l'ambassadeur de France (1665—1669) publié et annoté par Hubert Pernot. Paris 1925. (Collection de l'Institut Néo-hellénique. Fasc. 3).

Ὁ de Dreux δὲν ἀνήκει βέβαια ἔς τὴν τάξη τῶν μεγάλων περιηγητῶν, ὅπως ὁ Belon, ὁ Tournefart καὶ ἄλλοι, εἶναι ὅμως περιεργος καὶ φιλομαθὴς καὶ προσεκτικὸς καὶ ἐνδιαφέρεται πολὺ γιὰ τὰ ἀρχαῖα καὶ ὅπου τὰ ἀπαντήσει, δὲν ἀφήνει νὰ τοῦ διαφύγουν. Ἐνδιαφέρεται ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ σύγχρονη κατάσταση τῶν κατοίκων καὶ μᾶς δίνει καὶ γι' αὐτὴ χρήσιμες πληροφορίες. Ἐτσι μᾶς περιγράφει τὴν Ἀδριανούπολη, τὴν Κωνσταντινούπολη μὲ τὰ τζαμιά της, τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα της καὶ τὰ σαρῶγια της, τὴ Χαλκηδόνα, τὸ Ἐφραπύργιο, τὸ Βόσπορο, καθὼς καὶ τὸ παιδομαζέψωμα καὶ τὴν ἀγορὰ τῶν σκλάβων. Ἐπειτα μᾶς διηγεῖται τὸ ταξίδι του στὰ

νησιά καὶ τὴ Σμύρνη, καθὼς καὶ τὸ ταξεῖδι του στὴ Λάρισα, ὅπου μᾶς δίνει πληροφορίες γιὰ ὅλες τὶς πόλεις πὸν ἀπάντησε στὸ δρόμο του ἀπ' τὴ Σηλυβρία ὡς τὴν Καβάλλα, κι ἐδῶ ἐκεῖ ὡς τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴ Λάρισα. Τελευταία μᾶς περιγράφει τὸ ταξεῖδι του στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Ναύπλιο, καὶ μᾶς ἀναφέρει ὅσα ἀρχαῖα εἶδε καὶ θαύμασε στὴν πόλη τῆς Παλλάδος. Τὴν ἐξιστόρηση τοῦ ταξιδιοῦ του δὲν φαίνεται νὰ τὴν ἔγραψε προσχεδιασμένα, γιατί ἀλλιῶς θὰ ἦταν ἴσως πλουσιώτερη. Κάποιος, πὸν θὰ τοῦ εἶχε υποχρέωση, τοῦ τὴ ζήτησε ἐπίμονα, κι αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ ἀρνηθῆ. "Ἐτσι, καθὼς μᾶς λέγει ὁ ἴδιος, δὲν τὴν ἔγραψε ἀπὸ σημειώσεις, ἀλλ' ἀπὸ ὅ,τι θυμότανε, τρία μάλιστα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ γυρισμὸ του 'ς τὴ Γαλλία. Μ' ὅλα ταῦτα φαίνεται νὰ εἶχε ζωηρὴ μνήμη, γιατί σὲ πολὺ λίγα πράγματα θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανένας πὸς δὲν τὰ λείει σωστά, ὅπως τὰ εἶδε καὶ τὰ ἀντελήφθηκε ἢ ὅπως τοῦλάχιστον τοῦ τὰ εἶπαν.

Γιὰ τὴ Θράκη οἱ πληροφορίες τοῦ de Dreux ἔχουν ἀρκετὴ σημασία, γιατί μᾶς δίνουν ὄχι μόνον τὴ γενικὴ εἰκόνα τῆς χώρας, πὸν φαίνεται νὰ ἦταν ἀραιὰ κατοικημένη καὶ σχεδὸν ἐρημωμένη, ὄχι μόνον εἰκόνες ἀρκετὰ περιέργες γιὰ τὰ ταξεῖδα στὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ μερικὲς ἀρκετὰ σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ πόλεις, πὸν καὶ σήμερα εἰρημοῦν καὶ ἀκατοικητοῦν, καθὼς καὶ γι' ἄλλες πὸν εἶναι πιά ἐρημὲς κι ἀκατοικητὲς. Ἀφοῦ περάσαν τοὺς Τοσκμετζέδες, τὴ Σηλυβρία καὶ τὴ Ραιδεστό, πὸν φαίνεται πὸς καὶ τότε εἶχε σημαντικὴ ἐμπορικὴ κίνηση, πέντε ὀλόκληρες μέρες περπατοῦν ὡς τὸν Ἔβρο χωρὶς νὰ βροῦν καμιά σημαντικὴ ὄπωσθον πόλη, παρὰ μόνον πεδιάδες μὲ ἀφθονο κυνήγι, πρῶγμα πὸν μαρτυρᾷ πόσο ἐρημος ἦταν ὁ τόπος. Τὸν Ἔβρο τὸν περνοῦν μὲ καΐκια, ὅπως καὶ σήμερα, καὶ φτάνουν στὰ Φέρζαι, ὅπως λέν σήμερα οἱ ντόπιοι, πὸν τότε ἀκόμη διατηροῦσαν τὸ βυζαντινὸ τους ὄνομα Βήρα. Ξέρομε δὲ ἀπ' τοὺς Βυζαντινοὺς πὸς ἐξ ἀρχῆς ἦταν ὀχυρὸ μοναστήρι, πὸν χρησίμεψε κάποτε καὶ γιὰ φυλακὴ μεγιστάνων, πιθανώτατα δὲ γιὰ τὴν ὀχυρότητά του αὐτὴ σιγὰ σιγὰ ἔγινε καὶ κέντρο συνοικισμοῦ¹⁾, ἀφοῦ μάλιστα βρισκόταν καὶ ἀπάνω στὸ δημόσιο δρόμο. Ὁ καποκινὸς ἐπισκέπτεται τὸ τζαμί, πὸν δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ὀμορφες βυζαντινὲς ἐκκλησιᾶς πὸν ἔχομε, καὶ βλέπει καὶ τὶς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφὲς πὸν σφῆζονται ἀκόμα καὶ τώρα. Μετὰ τὴ Βήρα ἔρχεται στὴ Μάκρη, ὅπου διαβάζει μιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή καὶ ἐπισκέπτεται κ' ἕναν τουρκικὸ τουρμπὲ θαυματουργό. Ἀπὸ κεῖ φτάνει 'ς τὴν Γκιουμουρτζίνα. Εἶναι περιέργο πὸς τὸ κάστρο τῆς, πὸν ὡς τὰ 1922, πὸν τὸ γκρέμισε ὁ γενικὸς διοικητὴς Δάσιος γιατί τὸ ἐθεώρησε

¹⁾ Κατακουζηνὸς III 310,17 Βόννης, Περβλ. Στ. Κυριακίδου, Γλωσσογεωγραφικὰ σημειώματα ἐν Λεξικογραφικῷ Ἀρχεῖῳ Τομ. 7' σ. 366.

ἀρχηγοτο, ἦταν πολὺ καλὰ διατηρημένο, τὸ χαρακτηρίζει ὡς ἐρειπωμένο, ὅπως καὶ πρωτύτερα ἀπ' αὐτὸν ὁ Belon. "Ἄξια προσοχῆς εἶναι ὅσα κατόπι λέγει γιὰ τὸ Περιθῶρι, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ Μπουροῦ, γιὰτὶ βέβαια ἡ γνώμη τοῦ Pernot πὼς μαροῦσε νὰ εἶναι ἡ Μαρώνεια δὲν εἶναι σωστή. Ἡ Μπουροῦ λοιπὸν καὶ τότε ἀκόμα, στὰ 1669, ὅπως καὶ στὰ χρόνια τοῦ Belon, εἶχε κατοίκους, ἔλεινους ὅμως καὶ ἀξιοδάκρυτους, βρισκόταν δὲ ἀκόμα καὶ ἄνθρωποι ποὺ θυμόνταν τὸ καλιότερό της ὄνομα Περιθῶρι, δηλαδή Περιθεῶριον. Τὸ κάστρο της, ποὺ σήμερα μόνο λείψανα ἀξιοσημείωτα εἶδα μὲ διάφορες ἐπιγραφῆς κτιστὲς μὲ τοῦβλα, σφῶζόνταν τότε δάκερο, ὀρθῆς δὲ ἦταν ἀκόμη καὶ οἱ βυζαντινῆς της ἐκκλησιῆς. "Ο,τι δὲν καταλαβαίνω καλὰ εἶναι ὁ περίβολος μὲ τὰ τόξα γῦρο γῦρο στὴν πόλη. Τέτοιο πρᾶμα ἐγὼ τουλάχιστο δὲν διέκρινα. "Ἰσως τώρα νὰ γκρεμίστηκε. Ἡ περιγραφή αὐτὴ τοῦ de Dreux μᾶς δείχνει πόσο χηρὴ σιμὴ θὰ ἦταν ἡ ἐξέταση τοῦ τόπου αὐτοῦ ἀπὸ ἓναν βυζαντινολόγο καὶ μάλιστα καὶ ἡ ἐνέργεια ἀνασκαφῶν. "Ἐχομε μπροστά μας μιὰ ὀλόκληρη νεκρὴ πόλη, ποὺ βέβαια ἂν ἀνασκαφῆ κάποιες σελίδες ἀπ' τὴ βυζαντινὴ ζωὴ τῆς Θράκης θὰ φωτίσει. Γιὰ τὶς σημειώσεις γι' αὐτὴ παραδόσεις τῶν γῦρο χωριῶν ἔγραψα ἄλλοτε στὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Δροσίνου¹⁾. "Ἐξω ἀπὸ κείνα ποὺ ἀναφέρει εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν σημερινῶν Ἑσπινιά²⁾ ποὺ εἶναι πρὸς κατοικοῦσαν ἄλλοτε ἔς τὴ Μπουροῦ καὶ πρὸς ἔφυγαν, γιὰτὶ δὲν μπορούσαν νὰ ἔχουν καὶ ἀπ' τοὺς κουρσάρους. Τὴν παράδοσή των βεβαιώνει ὁ de Dreux σιμῶντας γιὰ τὶς αἰτίες τῆς δυστυχίας τῶν κατοίκων. "Ἄλλως τε ἀπ' ὅσα τὰ παράλια αὐτὰ οἱ κάτοικοι φύγαν ἀπ' τὴ θάλασσα γιὰ τὸν ἴδιο λόγον καὶ σήμερα καὶ ἡ Μαρώνεια καὶ τὰ "Αβδηρα (σήμερα Μπουλούστρα) εἶναι ἀρκετὰ μακριὰ ἀπ' τὴν παραλία. "Ἄλλ' ὅς ἀφήσουμε τὸν de Dreux νὰ μᾶς διηγηθῇ τὸ ταξεῖδι του²⁾.

Τὴν πρώτη μέρα τοῦ ταξιδιοῦ μας φτάσαμε στὸ Τοπτσίλαρ, ὅπου βρήκαμε καλὸ καὶ φτηνὸ κρασί, κ' ἐπειδὴ θέλαμε νὰ ἐξακολουθήσουμε τὸ δρόμον μας καὶ τὴ νύχτα, πήραμε μαζί μας ἓνα Κατζῆ. Κατζῆδες εἶναι ἄνθρωποι ποὺ κουβαλοῦν ἓνα φανό, γιὰ νὰ φωτίζουν τὸ δρόμον. Στὴν ἄκρη δηλαδή μιανῆς μεγάλης βέργας ἔχουν ἓνα εἶδος σκάρας καὶ μὲ διάφορα κουδάρια ἀπὸ παννιὰ κατραμωμένα διατηροῦν μέσα σ' αὐτὴ τὴ φωτιά, ποὺ βγάζει

¹⁾ 1923 σ. 247 κέ.

²⁾ Ὁ ἐκδότης εἶχε τὴν ἐπιμέλεια νὰ ἐφοδιάσῃ τὴν ἔκδοσιν καὶ μὲ διάφορες σημειώσεις ἀπὸ ἄλλους ταξειδιῶτες, τὸν Belon κυρίως καὶ τὸν Ducas. Νόμισα πὼς θὰ ἦταν καλὸ νὰ τοὺς διατηρήσω καὶ τοὺς διηγήσω.

μεγάλη φλόγα. Κάποτε τῆ φλόγα αὐτὴ τῆ συντηροῦν μ' ἓνα ξύλο παχύ, ποὺ καίει σὰν λαμπάδα.

Ὅταν εἶχαμε νὰ περπατήσουμε δώδεκα λευγες, ξεκινούσαμε στὶς ἑντεκα τὸ βράδυ, καὶ ἔταν εἶχαμε μικρότερο δρόμο, φεύγαμε τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σταθμὸ ἀπάνω κάτω τὸ μεσημέρι. Τὸ φαγητὸ τὸ βρῖσκαμε ἑτοιμὸ, γιὰτὶ τὸ ἀμάξι μὲ τὸ μαγειρεῖο πήγαμε πάντα μπροστὰ καὶ κάθε μέρα φρόντιζαν νὰ σφάζουν ἓνα ἀρνὶ καὶ πουλερικά γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, γιὰτὶ καθὼς εἶπα στὰ μέρη αὐτὰ δὲν ἦταν ξενοδοχεῖα, ἔπου μπορεῖ κανένας νὰ καταλύσει, οὔτε καπηλειὰ ἢ μαγειρεῖα, ἔπου βρῖσκει κανένας μαγειρεμένο κρέας, καὶ πρέπει οἱ ταξειδιῶτες νὰ ἑτοιμάζουν μοναχοὶ τοὺς τὸ φαεὶ ποὺ θέλουν νὰ φάν.

Ὅταν ἀρχίζει νὰ σκοτεινιάζει ὁ χατζής ἀνάφτει τὸ φανὸ του καὶ τὸν βάζει στὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ, ἔπου μαζεύονται οἱ ταξειδιῶτες, καὶ βαστώντας τὸ φανὸ στὸ χέρι τραγουδοῦ κάτι τι ἀράπικα γιὰ νὰ χαιρετίσει τὴ συντροφιά, γιὰτὶ ὁ θεὸς θέλησε νὰ μάγειρασει τὸ φῶς, καὶ ἔπειτα ἀπλώνει τὸ χέρι γιὰ νὰ πάρει ἔ, τι ὁ καθεὶς ἔχει εὐχαρίστηση γὰ τοῦ δώσει.

Ἄπ' τὸ Τοπτσιλάρ ξεκινούσαμε γιὰ νὰ πάμε τὸ μεσημέρι στὸ Ponte-Piccolo καὶ ἀπὸ κεὶ στὸ Ponte-Grande. Αὐτὰ εἶναι δύο χωριὰ ἔπου βρῖσκονται δύο πέρανα γεφύρια πρὸς τὸν ἕκτον καὶ ἑπτατὸν πέρανοῦ καὶ ἐκεῖ οἱ τῆς θάλασσας, ποὺ κάνει ἔνα δυὸ ἄμορφες λίμνες. Τὴν ἄλλη μέρα φτάσαμε στὴ Σηλυβρία (Silivria) πολιτεία πολὺ καλιὰ, ἀπάνω σ' ἓνα ὕψωμα κοντὰ στὴ θάλασσα. Σ' αὐτὴ εἶσκει κανένας πολὺ ὄρατα λείψανα τοῦ κάστρου, ἔχει δὲ καὶ πολλοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ σχισματικούς. Δὲν ἀμέλησα νὰ πάω νὰ δῶ τὸν παπὰ τοὺς, τὸν παρεκάλεσα δὲ νὰ μὲ ὀδηγήσει στὴν ἐκκλησιά του, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔκαμε μὲ πολλὴ προθυμία, γιὰτὶ ἤθελε νὰ μοῦ δείξει ἓνα ἅγιο λείψανο, ποὺ τὸ τιμοῦν οἱ Ἕλληνες· καὶ βλέποντας ἓνα μικρὸ σακκούλακι μετὰξινὸ μενεξεδένιο κρεμασμένο στὸ σταυρὸ τῆς Ἁγίας Τράπεζας τὸν ρώτησα τί ἦταν καὶ μ' ἀπάντησε πὸς μέσα στὸ σακκούλακι ἦταν ἓνα μικρὸ κουτάκι καὶ μέσα σ' αὐτὸ πήγαμε τὴν ἅγια μετάληψη στοὺς ἄρρωστους.

Ἡ Kutchuk-Tehekmedje καὶ Bujuk-Tehekmedje. Αὐτὰ τὰ δύο γεφύρια ἦταν ἐξήλινα τὸν καιρὸ ποὺ πέρασε ὁ Belon ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος (Observations, Paris 1688 σ. 150). Ὁ Paul Lucas ἔκανε δύο φορές τὸ ταξεῖδι ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Λάρισα. στὰ 1706 (ἐκδ. Paris 1712) (καὶ στὰ 1714) ἐκδ. Rouen 1719, Amsterdam 1720, Rouen 1724) Τὴν πρώτη φορὰ οἱ κριώτεροι σταθμοὶ τοῦ ἦσαν ἡ Ἀδριανούπολη, ἡ Φιλιππούπολη, ἡ Δράμα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Ἅγιον ὄρος καὶ ἀπὸ κεὶ πίσω πάλι ἡ Θεσσαλονίκη γιὰ νὰ πάη στὴ Λάρισα. ἔπειτα δῆθεν στὴν Ἀθήνα· τὴ δεύτερη ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Λάρισα ἀκολούθησε σχεδὸν τὸ δρομιολόγιον τοῦ Robeat. Γιὰ τὸν Paul Lucas βλ. Omont, Missionsarchéol. σ. 317 κέ. (Σημείωση τοῦ ἐκδότη).

Σημ-
βρία.

Μοσχινα
Γρεκμεδζε
Κουρδου
Γρεκμεδζε

Ραβδίνα

Ἀπὸ καὶ πῆγαμε στὴν Ραιδεστό (Rodosto), μὴ πόλη πολὺ ὁμορφῆ καὶ πολὺ ἐμπορικῆ¹⁾. Εἶναι στὴν ἑκροθαλασσῶ καὶ γι' αὐτὸ ἔχει μεγάλη συγκοινωνία μὲ τὴν Πόλη. Οἱ ἔμποροι ἀπλώνουν στὰ μαγαζιά τους τὰ πῶ ὁμορφα ἐμπορεύματά τους, ὅπως γίνεται στὰ καζάρια. Ἐνας ἀπ' τοὺς ἀμαξάδες ἔμωσ, ποὺ ἦταν ἀπ' τὴ Μακεδονία, τσακώθηκε στὴν πόλη αὐτὴ μ' ἕναν Τούρκο, καὶ αὐτὸς ἔβαλε στὸ νοῦ του νὰ μᾶς σφάζει. Ὁ καπιτῆζ μπασῆς δηλαδὴ ποὺ μᾶς ὠδηγοῦσε θύμωσε γιὰ τὴν κακομεταχείριση τοῦ Τούρκου ἀπ' τὸν ἀμαξᾶ τὸν δικὸ μας καὶ θέλησε ἀμέσως νὰ πάρει τὸ δικιο δίνοντάς του ραβδιᾶς στὶς πατοῦσες, τιμωρία πολὺ συνηθισμένη στοὺς Τούρκους. Ὁ πρεσβευτὴς τὴν ὥρα ἐκείνη ἦταν περίπατο στὴν ἀκροθαλασσῶ καὶ εἶχε μαζί του ἕνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὸ ἄλλο μόνο ἔμενε στὸ χάνι, ὅπου εἶχαμε καταφύγει, ἕνα χάνι τόσο μεγάλο καὶ εὐρύχωρο ποὺ ἔπαιρνε ὅλα τὰ ἀμάξια καὶ τὰ ζῶα μας χωρὶς νὰ μᾶς στενοχωρήσει. Περπατοῦσα μαζί μὲ τὸν χαντζῆ, ὅταν εἶδα τὸν δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, ποὺ οἱ Τούρκοι τοῦ ἔβγαζαν τὰ παπούτσια γιὰ νὰ τοῦ δώσουν τὶς ξυλιές. Αὐτὸ μοῦ κίνησε τὴ συμπάθεια καθὼς καὶ τοῦ χαντζῆ καὶ ἄρχισε νὰ μιλῶνε τὸν καπιτῆζ μπασῆ²⁾ κ' ἔτσι ποὺ μίσησε πολὺ δυνατὰ καὶ μ' ἀγανάκτηση τὸν ἄκουσαν οἱ ἱπποκόμοι καὶ οἱ ἄλλοι ὑπηρετὲς τοῦ Ἐξοχώτατου καὶ ἔστρεψαν ἀμέσως καὶ οἶχτηκαν ἀπὸ τὸν τσαρκοῦ, ποὺ κρατοῦσαν τὸ δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, καὶ τοὺς ἀναγκάσαν νὰ τὸν κρατήσουν. Τραύηξαν ἀμέσως τὰ μαχαίρια τους καὶ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι βλέποντας τοὺς δικούς μας φρενιασμένους, ποὺ δὲν θ' ἄφηναν κανένα, τὸ σκάσαν. Οἱ δικοὶ μας θέλουν νὰ τοὺς πάρουν τὸ κατόπι καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία τὰ κατάφερα νὰ τοὺς κρατήσω. Γρήγορα εἰδοποίησα τὸν πρεσβευτὴ καὶ αὐτὸς γυρνώντας ἀμέσως στὸ χάνι μάλωσε τὸν καπιτῆζ μπασῆ γι' αὐτὸ ποὺ ἔκαμε³⁾ ἐπειδὴ δὲ μάθαμε πὼς οἱ Τούρκοι μαζεύονταν γιὰ νὰ μᾶς προσβάλουν προφυλαχτήκαμε τόσο καλά, ὥστε δὲν τόλμησαν νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν.

Τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε πολὺ πρῶ καὶ περπατήσαμε πέντε ὁλόκληρες μέρες χωρὶς νὰ βροῦμε καμιὰ πολιτεία τῆς προκοπῆς, μολοντί ὁ κάμπος εἶναι ὠραιότατος καὶ τόσο γεμάτος ἀπὸ κυνήγι, ὥστε ὁ Ἐξοχώτατος συχνὰ μᾶς σταματοῦσε γιὰ νὰ διασκεδάσει στὸ ἀναμεταξὺ κυνηγώντας⁴⁾ καὶ αὐτὸ μὴ μὲρ μ' ἔκανε νὰ κινδυνέψω νὰ χάσω τὴ συντροφιά. Γιατὶ κατεβαίνοντας ἀπ' τ' ἀμάξι καὶ περπατώντας πάντα μπρὸς πῆρα ἕνα δρόμο, ποὺ τόσο μὲ ξεμάκρυνε ἀπ' αὐτόν, ποὺ πῆρα τ' ἀμάξι μας, ὥστε δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ τοὺς φτάσω, χωρὶς τὴ βοήθεια ἐνὸς Τούρκου, ποὺ μοῦ

¹⁾ O de Bruyn (σ. 67—208) λέει πὼς ἔχει 15000 κατοίκοις. (Σημ. τοῦ ἐκδότου).

ἔδωσε στὴν περίστασι αὐτὴ πίσω μιὰ μικρὴ χάρη, ποὺ τοῦ εἶχα κάνει λίγο πρωτύτερα. Ἦταν ἕνας καλὸς γεροντάκος, ποὺ τ' ἀμάξι του βρισκόταν στὴ μέση τοῦ δρόμου, ποὺ πήγαινα, καὶ ἤθελε νὰ τὸ τραβήξῃ στὴν ἄκρη γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὸ δρόμο στ' ἀμάξι μας, ποὺ νόμιζε πὼς θὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν βοηθήσω, γιατί τὰ βόδια του ἦταν ξεζεμένα καὶ ἔδωσαν ἐκεῖ κοντά. Τὸ ἔκανα μ' εὐχαρίστηση καὶ δὲν φάνηκε ἀχάριστος. Γιατί βλέποντας πὼς τ' ἀμάξι μας ἐπικιρῶν ἄλλο δρόμο χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸ ἀντιληφθῶ, γιατί εἶχα ξεμακρύνει, ἔβαλε τίς φωνὲς γιὰ νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ· καὶ ἐπειδὴ ἔδλεπε πὼς ἂν γύριζα πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶχα παραστρατήσῃ δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ φτάσω τ' ἀμάξι, ποὺ ἔτρεχαν γλήγορα, μού ἔδειξε ἕνα συντομώτερο δρόμο ἀπὸ ἕνα ποταμάκι, ποὺ τὸ πέρασα ἀπὸ ἕνα κορμὸ δέντρου καὶ γιὰ νὰ στηριχθῶ μού ἔδωκε καὶ τὴ βέργα του, ποὺ κέντρωνε τὰ βόδια του. Τὸν εὐχαρίστησα γλήγορα γλήγορα καὶ τρέχοντας δυνατὰ ἔφτασα τ' ἀμάξι, καὶ τότε σκέφτηκα πὼς ἔχουν δίκιο νὰ λέν πὼς τὸ καλὸ δὲν γίνεταί ποτὲ καὶ πὼς πρέπει πάντα νὰ τὸ κάνει κανένας ὅπου μπορεῖ.

Περάσαμε τέλος τὴ Θράκη διαβαίνοντας τὸν ποταμὸ Μαρίτσα (Marissa), ποὺ τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴ Μακεδονία¹⁾. Τὸν ποταμὸ τὸν περάσαμε μὲ κόπο καὶ κίνδυνο, γιατί ἐκεῖ ποὺ εἶναι πλατὺς καὶ ὀρθογώνιος, οἱ βάρκες, πρὶν χωρῆματόσουν γιὰ τὸ πέρασμα, εἶναι τόσο ἀσπρὲς, ὥστε ἔπρεπε νὰ σηκάνουμε μὲ τὰ χέρια μας τ' ἀμάξι γιὰ νὰ τὰ μπάσουμε μέσα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν μπορούσε νὰ περάσει παρὰ ἕνα μόνον ἀμάξι σὲ κάθε ταξεῖδι, χρειαστήκαμε πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ περάσουμε τὰ ἀμάξιμα μας καὶ εἰκοσι ἄλογα ποὺ εἶχαμε γιὰ καθάλλα. Ἐστὸ ἀναμεταξὺ ἦρθε μιὰ συνοδεία ἀπὸ Τούρκους, ποὺ ἤθελαν κι αὐτοὶ νὰ περάσουν. Κι ὅταν τοὺς εἶπαμε πὼς ἀφοῦ ἡμεῖς εἶχαμε ἀράδα ἔπρεπε νὰ περιμένουν γιὰ νὰ περάσουμε ὅλοι μας, δὲν ἔδωσαν καμιὰ σημάσια καὶ εἶπαν πὼς ἤθελαν τὴ μιὰ ἀπ' τίς δυὸ βάρκες γιὰ νὰ περάσουν αὐτοὶ καὶ ἡ ἀκολουθία τους, πράγμα ποὺ ἤθελαν τρία ἢ τέσσαρα ταξεῖδια γιὰ νὰ τὸ κάμουν· καὶ βλέποντας πὼς δὲν εἶχαμε κα-

¹⁾ Belon. Observations σ. 141. «Γεφθὶ στὴ Marissa δὲν ἔχει, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴ περάσει κανένας μὲ τὴν βάρκα. Τὸ συνηθισμένο εἶναι νὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος μαζί μὲ τὸ ζῶο γιὰ τὸ πέρασμα ἕνα ἄσπρο. Μόλα ταῦτα δὲν ξεπερδύναμε παρὰ μὲ 15 ἄσπρα γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸν ὀδηγὸ μας. Γιατί ἡ φιλαργυρία τῶν Τούρκων εἶναι τόσο, ὥστε ὅταν βροῦν εὐκαιρία μ' ἕνα ξένο, παίρνουν ὅσα μποροῦσιν καὶ θέλεις δὲ θέλεις θὰ πληρώσεις ὅ,τι ζητήσουν. Γιατί τέτοια εἶναι ἡ φιλαργυρία τους ὥστε οὔτε τὸν πατέρα τους δὲν ἔ' ἄφηναν ἂν εἶχαν εὐκαιρία νὰ τοῦ πάρουν κάτι τι». [Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ διὸ ὁ de Dreux τὴ Θράκη, ποὺ εἶναι πέρα ἀπὸ τὸν Ἐβρο, τὴν ὀνομάζει Μακεδονία. Ἰσοῦς αὐτὸ δὲν εἶναι ἀσχετὸ πρὸς τὴν παλιὰ βυζαντινὴ διαίρεση ποὺ ἔφερε τὴ Μακεδονία ὡς τὸν Ἐβρο καὶ θεωροῦσε ὡς πρωτεύουσά της αὐτὴ τὴν Ἄδρια-νοῦπολη.— Σημ. τοῦ μεταφραστῆ.]

μιὰ βρεξι νά τοὺς κάνουμε τὴ χάρη, ἄρχισαν νά ζητοῦν διὰ τῆς βίας ὅ,τι δὲν θέλαμε νά τοὺς δώσουμε μὲ τὸ καλὸ, καὶ κοντεύαμε νά πιαστοῦμε, ἔταν ὁ πρεσβευτὴς βλέποντας πὼς ἓνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους μας βρισκόταν πιά ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ, αὐτὸ δὲ ποὺ ἔμενε δὲν θὰ μπορούσε νά ἀντισταθῆ, καὶ πὼς γι' αὐτὸ θὰ ἦταν προτιμότερο νά ὑποχωρήσουμε παρὰ νά τσακωθοῦμε σὲ ὄρα ἀκατάλληλη, μᾶς εἶπε νά βάλουμε μέσα τὰ ἔπλα μας καὶ ν' ἀφήσουμε τοὺς ἀντιπάλους μας νά πάρουν τὴ μιὰ βάρκα. Τὴ διαταγὴ του τὴν ἀκούσαμε καὶ μείναμε πέντε ἢ ἕξι ὥρες γιὰ νά περάσουμε τὸ ποτάμι, κ' ἔτσι φτάσαμε ἀργὰ στὴ Βήρα. Ἡ Βήρα εἶναι μιὰ μικρὴ πόλη πολὺ παλιά, ἔπου μόνο μερικὲς πλευρὲς μένουν ἀπ' τὸ κάστρο^{*)}. Ἐδῶ μείναμε ἀρκετά, κ' ἔτσι βρῆκα καιρὸ νά πάω νά δῶ τὸ τζαμί, ποὺ εἶναι πολὺ ὁμορφο. Ὁ ἱμάμης, ποὺ εἶναι ὁ παπᾶς του, μοῦ ἔδειξε πολλὰ μνημῆματα μὲ ἐπιτάφια ἐπιγράμματα, καὶ ἀπ' αὐτὰ κατάλαβα πὼς ἦταν ἄλλοτε ἐκκλησιά. Πέντε ἕξι ἀνεθήκαμε ψηλὰ στὸ μινარέ, ποὺ εἶναι ἕνας μικρὸς πύργος πολὺ ψηλὸς κι ἀπ' αὐτὸν ὁ ἱμάμης φωνάζει τοὺς Τούρκους νά προσευχηθοῦν. Ἀπὸ ψηλὰ ἀπ' τὸν πύργο αὐτὸν θευμάζαμε τὴν ὁμορφιὰ τοῦ κάμπου ποὺ ἔκνοιγαμε, ἔταν σηκωθῆκε ἕνας ἄερας, ποὺ τράνταζε τὸν πύργο μὲ τὴ δύναμη, ὥστε νομίζαμε πὼς θὰ τὸν ἔριχνε, κ' ἔτσι κατεβήκαμε πολὺ γρήγορα παρ' ὅτι ἀνεβήκαμε τὴν ἄλλη μὲρα στήριγμα στὴ Μάκρη, μιὰ πόλη πολὺ παλιά, ἔπου βρῆκα ἕναν τάφο πέρα πέρα ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο καὶ παρατήρησα στὶς τέσσερες γωνιὲς στὸ βάθος του τέσσαρα ἐξογκώματα ἀπάνω κάτω ἕνα πόδι, ποὺ ἀπάνω τοὺς ἀκουμποῦσαν μιὰ πλάκα μαρμαρίνη, γιὰ νά σκεπάσουν ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζαν νά κλείνουν μέσα στοὺς τάφους. Ἀπάνω στὴν πλάκα αὐτὴ ἔθαζαν τὸ νεκρὸ σῶμα καὶ τὸ σκέπαζαν μ' ἕνα ἄλλο μάρμαρο. Εἶδα αὐτὸ τὸ ἐπίγραμμα χαραγμένο μὲ ἑλληνικὰ γράμματα Ὁ πατὴρ Κόϊντος εἰς τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν Ἀυρήλιον Κόϊντον, παιδίον χρηστόν. Κοντὰ στὸ μνημεῖο αὐτό, ποὺ βρίσκεται ἀπάνω σ' ἕνα ὑψωμα πλησίον στὴ θάλασσα, εἶναι ἕνα εἶδος παρεκκλησιῶν, ποὺ ἔχει στὸ μέσο ἀπάνω σ' ἕνα στρίποδο ἕνα μεγάλο φέρετρο, σκεπασμένο μ' ἕνα νεκρικὸ πέπλο πράσινο· καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ κεφαλοῦ εἶναι ἕνα μεγάλο σαρίκι, ποὺ τὸ διατηροῦν τόσο καθαροῦ ὅταν νά ἐπρόκειτο νά τὸ χρησιμοποιήσουν, καὶ στὶς δύο πλευρὲς εἶναι δύο βάζα γεμάτα ἀπὸ λίπας. Ρώτησα τὸν Τούρκο ποὺ φυλάγει τὸ μνημεῖο, τί χρειάζεται τὸ λίπος, καὶ μ' ἀπάντησε πὼς ἦταν ἱερὸ πρᾶμα, ποὺ μ' αὐτὸ ἔτριβαν τοὺς ἀρρώ-

*) *Belon* σ. 141. «Ἀντίκρου ἀπ' τὸ λιμένα, σὲ ἀπόσταση ἑνὸς τέταρτου τῆς λέγας περάσαμε μιὰ μικρὴ πόλη ἀπάνω σ' ἕνα λόφο σὲ πολὺ ὁμορφο μέρος, ποὺ τὴν ἴδεν Βήρα, ποὺ εἶναι κλεισμένη γύρω μ' ἕνα παλιὸ κάστρο». Πρόκειται γιὰ τὴ κοινότητα Φήρα. 10 ὥρες βορείως τῆς Μάκρης καὶ 1/2 ὥρα ἀπ' τὴ Μαρίτσα. [Σημ. τοῦ ἐκδότη].

Βήρα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Αρχαῖο -
Ἰνστι

στους, καὶ πῶς τιμοῦσαν πολὺ αὐτόν, ποὺ ἦταν τὸ σῶμα του ἐκεῖ, γιατί ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους γενναίους ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ των, ποὺ πέρασε ἀπ' τὴν Ἀσία στὴν Εὐρώπη. Εἶδα ἐπίσης σὲ μιὰ ἀκρὰ τῆς πλατείας ἕνα ὕψωμα ἀπὸ πέτρες. Ἐκεῖ μοῦ εἶπαν ἦταν τὸ θέατρο, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι μιλοῦσαν στὸ δημόσιο.

Φεύγοντας ἀπ' ἐκεῖ τὴν ἄλλη μέρα περάσαμε ἀπ' τὴν Γιουμουρτζίνα (Kymargina) ¹⁾, μιὰ μικρὴ πόλη πολὺ παλιὰ, ὅπου βρίσκονται ἀκόμα μερικὰ ἐρείπια ἑνὸς μεγάλου κάστρου καὶ πέντε λεύκες ἀπ' ἐκεῖ βρήκαμε μιὰ ἄλλη πόλη, ποὺ ἔλα τὰ τείχη τῆς σφύζονται ὀλόκληρα, ἔξω ἀπ' τὰ χαλάσματα ποὺ ἔκαναν ὅταν τὴν πῆραν. Ὁ δρόμος μας πῆγαινε πλάι ἀπ' τὰ τείχη αὐτῆς τῆς πόλης χωρὶς νὰ παρουσιάζεται ἀνάγκη νὰ μποῦμε μέσα. Ἀλλὰ ὁ πρεσβευτὴς διέταξε νὰ σταθμεύσουμε, γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὴν εὐκαιρία νὰ πάμε νὰ δοῦμε ὅ,τι ἀξίζει νὰ δεῖ κανένας. Πρῶτα ἀπ' ἔλα θαύμασα τὸν περίεργο τρόπο ποὺ εἶναι κτισμένα τὰ τείχη, γιατί στὸ μέρος τοῦ περιβόλου ἔκαμαν γύρο γύρο ἀπὸ τὴν πόλη πάρα πολλὰ μικρὰ τόξα καὶ ἀπάνω σ' αὐτὰ εἶναι ὁ δρόμος ποὺ χρησιμεύει γιὰ τὶς περιπολίες.

Μόλις μπήκαμε, οἱ κάτοικοι ἔβγαν ἀπ' τὰ σπίτια τους γιὰ νὰ μᾶς δοῦν καὶ νὰ μᾶς περιεργαστοῦν μὲ μιὰ τὴν ἄλλη τὴν περιέργεια, ὅση εἶχαμε καὶ μᾶς γιὰ νὰ περιεργαστοῦμε τὴν πόλη τους. Καὶ βλέποντας πῶς οἱ περισσότεροι ἦταν χριστιανοὶ τοὺς παρακάλεσα νὰ μοῦ δείξουν τὴν ἐκκλησιά τους πρῶτα ποὺ τὸ ἔκκμν με τὴν ἐκκλησίαν. Εἶδα τότε μὲ λύπη μου ὅτι ἡ ἐκκλησιά αὐτὴ, ποὺ ἄλλοτε ἦταν μιὰ ἀπ' τὶς ὁμορφότερες ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδας, εἶχε ἀρχίσει νὰ γκρεμίζεται γιατί δὲν τὴ συντηροῦσαν καὶ μιὰ καλὴ γυναικοῦλα βλέποντας τὴ λύπη μου μ' ἔκαμε νόημα νὰ τὴν ἀκολουθήσω γιὰ νὰ δῶ μιὰ ἄλλη ἐκκλησιά, ποὺ μοῦ δειξε κλαίοντας, σὲ κατάσταση πολὺ πρὸ ἀξιοδᾶκρυτη, καὶ μὲ τὰ χέρια καὶ μ' ἀναστενάγματα μὲ

¹⁾ Gumur djina. *Belon* σ. 137. «Βρήκαμε μιὰ μικρὴ πόλη Commerceine, ποὺ εἶναι μισὴ μέρα δρόμο μακριὰ ἀπ' τὴν Μπουρού (Bouron). ὅπου εἶχε ὅ,τι εἶδος κρέας θέλαμε ν' ἀγοράσουμε. Ἐχε ἐρείπια ἑνὸς μικροῦ κάστρου, καὶ μέσα εἶναι ἡ ἐκκλησιά τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν. Γιατί στὸ χωριὸ κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ λίγοι Τοῦρκοι». Σελ. 139, 140. «Ξακολουθῶντας τὸ δρόμο μας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅταν ἀρχίσαμε νὰ ἀνεβαίνομε τὸ βουνὸ καὶ εἰμασταν πιά ψηλά, κοιτάσαμε πίσω μας... Βλέπαμε τὸ χωριὸ Commercein ποὺ εἶναι μέσα σὲ μιὰ μεγάλη πεδιάδα. Ὁ δρόμος τοῦ κάμπου αὐτοῦ ἦταν ὁ ἴσος καὶ μεγάλος παλιὸς δρόμος ποὺ πῆγαινε ἀπ' τὴ Ρώμη στὴν Πόλη καὶ ἦταν στρωμένος μὲ πολὺ μεγάλες πέτρες πελεκημένες μὲ τὸν ἀρχαῖο τρόπο, γιατί ἀπ' τὴ Μπουρού ὡς τὴ Γιουμουρτζίνα καὶ ἔπειτα ἀπ' τὴ Γιουμουρτζίνα ὡς τὸ Σαπταλᾶρι ἐπειδὴ ὁ δρόμος ἦταν δύσκολος μέσα σὲ χώματα παλιὰ οἱ Ρωμαῖοι τὸν ἔστρωσαν καὶ ἀκόμα καὶ τώρα σφύζεται ὀλόκληρος». Γιὰ τὸ ρωμαϊκὸ αὐτὸ δρόμο ποὺ ἦταν ἡ Via Egnatia ποὺ πάει ἀπ' τὸ Δυρράχιο στὴν Κωνσταντινούπολη βλέπε *Tafrafi*, Thessalonique au quatorzième siècle σ. 121—122.

δωσε να καταλάβω πώς τα γκρεμίσματα αυτά ήταν χειροποιαστά σημάδια της μεγάλης δυστυχίας τους.

Περιεργάστηκα με προσοχή την εκκλησιά αυτή, μικρότερη απ' την άλλη που είχα δει πρωύτερα, μα πολύ εύκολα έβλεπε κανένας πώς ήταν πολύ πιο όμορφότερη και πλουσιότερη. Κατάλαβα πώς ήταν αφιερωμένη 'ς την Παναγία, που ή εικόνα της έμενε ακόμα, μολονότι δεν ήταν πιά δυνατό ή εκκλησιά να λειτουργήσει, γιατί όχι μόνον ή άγια τράπεζα ήταν καταστραμμένη, αλλά και όλη ή εκκλησιά ήταν γεμάτη από κολώνες και τετράγωνους μαρμάρινους στύλους, που τα συντρίμματά τους δείχνανε πόσο μεγάλο ήταν τό ρήμαγμα σ' αυτό τό δυστυχισμένο τόπο. Παρατήρησα ακόμα και στους τοίχους λείψανα από ζωγραφιές κι από κοσμήματα χρυσά (filets d'or), που έδειχναν φανερά πώς ή εκκλησιά ήταν άλλοτε πολύ καλά στολισμένη. Σ' όλη την πόλη δεν είχε παρά ένα μόνο φτωχό παπά, που μου είπε πώς δυσκολευότανε πολύ να ζήσει, γιατί ό φτωχός αυτός λαός ήταν πέρα και πέρα καταστραμμένος, όχι μονάχα απ' τους Τούρκους, αλλά κι απ' τους κουρσάρους, που συχνά κούρσευαν σ' αυτά τα μέρη. Η πόλη αυτή που την λέν Περιθώρα (Perithora) είναι τόσο καλιά ώστε μās έδεβαίωσαν ότι είναι περισσότερο από δυό χιλιάδες χρόνια που είναι χτισμένη.

Έδω τελειώνει τό ταξίδι της Θράκης. Καθώς θά είδε ό αναγνώστης οι ειδήσεις δεν είναι βέβαια άρθρες, είναι όμως άρκετες για να μās δώσουν μιá ιδέα για τη γενική τότε κατάσταση της χώρας, καθώς και για τις πόλεις με τα αξιοπεριεργά τους. Εύχης έργον θάταν σιγά σιγά να μαζευτούν αυτές οι ειδήσεις κι απ' τους άλλους ταξειδιώτες, γιατί μόνο έτσι σιγά σιγά θά συγκεντρωθή τό αναγκαίο ύλικό για κείνον που θάποφάσιζε μιá μέρα να γράψει την τοπική ιστορία της Θράκης στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

¹⁾ Περιθώρα? Ό Belon στην σ. 136 μιλά για την πόλη Μπουρού (Bourou) κοντά στη λίμνη Μπουρού. "Αν ή πόλη που περιγράφεται εδώ απ' τον πατέρα Robert είναι ή Μαρώνεια, πρέπει να παραδεχτούμε πώς έκανε κύκλο γιό' να πιά νό δη τη Γκιουμουρτζίνα [Τίποτα απ' αυτά. Περιθώρα και Μπουρού και Αναστασιούπολις της Θράκης είναι ή ίδια βυζαντινή πόλις.— Σημ. του μεταφραστή].

ΕΝΑ ΤΑΞΕΥΔΙ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΣΤΑ 1433

Ἐνθ' ἡ Τουρκικὴ κατάκτησις τῆς Θράκης ἦτο εἰσέτι πρόσφατος, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐτοκρατορία ἔπνεε τὰ λείψια, ὁ Bertrndon de La Broquière, premier ecuyer tranchant καὶ conseiller de Philippe le Bon, Δουκὸς τῆς Βουργουδίας, διέσχισε τὴν Θράκην καὶ δίδει ἐνδιαφέρουσαν περιγραφὴν τῆς καταστάσεως τῶν πόλεων διὰ τῶν ὁποίων διήλθε. Ἀνάμφιδόως τὸ ἀπόσπασμα θὰ ἀναγνωσθῆ με ἐνδιαφέρον.

Τὸ χειρόγραφον τοῦ Voyage d'Oultremer σώζεται ἐν τῇ Βιβλίῳ θήκῃ τῶν Δουκῶν τῆς Βουργουδίας. Ἐκτυπώθη πρὸ τριακονταπενταετίας περίπου, εἶναι κατὰ πάσαν πιθανότητα εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἄγνωστον.

A. A. Σ (1)

Je me partis de la dicte ville de Constantinoble le 23^e jour de janvier 1433 en la compagnie de Messire Benedic de Fourlino, ambaxade de par le duc de Milan devers le Turc. Et estoit en sa compaignie ung gentilhomme qui estoit aussi au duc de Milan et l'appelloit on Jehan Visconte, et avoit ledit ambaxadeur en sa compaignie VII personnes et X chevaux, car il fault porter par la Grece tout ce de quoy on a necessité par le chemin.

Et au partir de Constantinoble a ung passage qui est sur la mer que l'on nomme Rigory (Ρήγιον) qui fut jadis assés fort car la mer y entre au long d'une vallée bien XX milés et illec a ung pont et une tour. Mais les Turcz l'ont abattue et y a une moult longue chaudié et ung village de Grecz. Et qui vuelt venir à Constantinoble par terre il fault passer par là ou à ung autre passaige qui est ung peu au dessus sur une rivyere qui vient là cheoir en la mer, lequel me fu dit qu'il est aussi fort ou plus que cestuy.

De là je vins à Athyra qui souloit estre bonne ville. Mais les Turcz l'ont toute destruite et si avoit ung moult fort passage, car la mer se boute samblablement que j'ay dit de l'autre et le pont qui y est grand et fort et à chascun bout y a une

(1) Ανδώνιος Δρ. Σταυρίης

«Ἐφυγα ἀπὸ τὴν ξακουσμένη Κωνσταντινούπολη στὶς 23 τοῦ Γενάρη στὰ 1433 μὲ τὴ συντροφιά τοῦ κ. Βενέδικτου Ντὲ Φουρλίνο, πρεσβευτῆ τοῦ Δουκά τοῦ Μιλάνου στὴ Τουρκία. Μαζί του εἴτανε κι' ἕνας εὐπατρίδης ὁ Jehan Visconte, πού κι αὐτὸς ὑπηρετοῦσε τὸν δουκά τοῦ Μιλάνου.

»Ἡ ἀκολουθία τοῦ πρεσβευτῆ εἴτανε ἐφτά ἄνθρωποι μὲ δέκα ἄλογα, μιὰ καὶ ἔπρεπε, ἀφοῦ θὰ περνοῦσε τὴν Ἑλλάδα, νὰ πάρει μαζί της ὅ,τι θὰ χρειαζότανε στὸ δρόμο.

»Ἐξὼ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ πρὶν θάλασσα πάνω βρισκεται στενὸ πέραμα μὲ τὸνομα Rizoxy (Ἠζιά), πού ἄλλοτε εἴτανε πολὺ δυνατὸ, γιατί ἐκεῖ ἡ θάλασσα μπαίνει μέσα στὴν κοιλάδα σὲ βάθος ἀπὸ 20 πάνω-κάτω μίλια. Ἐκεῖ βρισκεται ἕνα γερφύρι καὶ ἕνας πύργος. Ὅμως οἱ Τούρκοι γκρεμίσαν τὸν πύργον. Ἐπίσης βρισκεται κένον μικρὸν πρόσχωμα καὶ ἕνα ἑλληνικὸ χωριὸν.

»Κεῖνος πού θάθελε νὰ πάει στὴν Κωνσταντινούπολη διὰ ξηρᾶς πρέπει νὰ περάσει ἢ ἀπὸ κεῖ ἢ ἀπὸ ἕνα ἄλλο πέρασμα, πού βρισκεται λίγο πέρα πάνω, πάνω σὲ ποτάμι πού περνᾷ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ βγαίνει στὴ θάλασσα. Μοῦπαν πὼς τὸ πέρασμα αὐτὸ εἶναι κι αὐτὸ ὄχυρὸ ὄσο καὶ τᾶλλο ἢ καὶ πιὸ ὄχυρό.

»Ἀπὸ κεῖ ἦλθα στὰ Ἄθυρα (Athyra), πού ἄλλοτε εἴταν καλὴ πολιτεία. Μὰ οἱ Τούρκοι τὴν κατάρτησαν κι αὐτὴν ὀλότελα, ἂν κείχαν ἕνα πολὺ ὄχυρὸ πέραμα, γιατί ἡ θάλασσα προχωρᾷ στὴν ξηρά, καθὼς ἀνάφερα καὶ προηγήτερα, καὶ τὸ γερφύρι, πού βρισκεται ἐκεῖ, εἶναι μεγάλο κι' ὄχυρὸ καὶ ἀπὸ τίς δυὸ μεριές ὑπάρχει καὶ ἀπὸ ἕνας ὄρειος πύργος. Καὶ ὅμως οἱ Τούρκοι παίρνοντάς τους τοὺς κατάρτησαν. Στὴν πολιτεία αὐτὴ ἀκόμα μένουν Ἑλληνες.

»Ἀπὸ κεῖ πῆγα σᾶλλη πολιτεία πού τὴν λένε Salubrie (Σηλυβρία) καὶ πού εἶναι τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινούπολης.

»Ὅλη ἡ περιφέρεια ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ὡς τὴν πολιτεία αὐτὴ, διάστημα δυὸ ἡμερῶν, εἶναι τοῦ αὐτοκράτορα, μὰ ἔχει παρὰ πολὺ φτωχὰ χωριά.

»Ἡ Σηλυβριά εἶναι μιὰ πολιτεία, πού οἱ Τούρκοι δὲ μπόρεσαν γὰ

belle tour et forte. Ce nonobstant, les Turcz l'ont tout gagné et gasté et sont encoires tous Grecz en ladite ville.

Σαλβρία De là je vins à une cité que l'en nomme Salubrie qui est à l'Empéreur de Constantinoble.

Et tout depuis la ville de Constantinoble jusques à la dite cité de Salubrie qui sont deux journées, si est en l'obeissance de l'Empereur. Mais il n'y a que villaiges bien povres.

Et est ceste ville de Salubrie celle que le Turc n'a oncques peu prendre. Et toutefois n'est elle point trop forte de la part qui est sur la mer. Et il il y a ung pou de havre.

Τζορβί De là je vins à une ville que l'on nomme Chourleu qui a esté assés bonne par samblant, car les Turcz l'ont abatue et est repeulée de Grecz et de Turcz.

De là je alay à une ville que l'on nomme Misterio qui est une petite place fermée et n'y demeurent que Grecz excepté ung Turc à qui le Grant Turc l'a donnée.

Μεργασί Et de là, je vins à une ville que l'en nomme Pircasi qui est aussi tous les murs abbatu et n'y demeure que Turcz.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ De là je vins à une ville nommée Zambrzy qui est aussi toute abattue. *ΑΘΗΝΩΝ*

Et depuis Constantinoble jusques à Andrenopoly sont VI journées à tresbeau pays, montees et vallées fertiles de tous biens excepté de boys, car il n'en y a nulz, nenulz arbres et y a moult de rivyeres et est assés mal peuplé de gens.

Αδριανός De Zambrz, je alay avec ledit ambaxadeur à Andrenopoly qui est une tres bonne ville et la millieure que le Turc ayt en la Grece.

Cette ville cy est tresgrande et bien marchande et fort peuplée de gens. Et cy se tient le Seigneur plus que en nulle autre ville de la Grèce. Et demeurent en ceste ville plusieurs marchans Venissiens, Cathelans, Jenevois et Flourentins.

Δι Σημιο Je ne party de ceste ville de Andrenopoly avec ledit Mes-
3920v sire Benedicto... De là je alay à Dimodique qui est assés
4042a bonneville et y a tresbeau chastel et grant sur une montaigne presque toute reonde et si est tresbien fermé de doubles murailles et y passe par une part une rivyere et puet bien avoir dedans ledit chastel IIIIe maisons et y a ung dongon où le Turc tient son tresor, ainsi que l'en m'a dist.

τὴν πᾶρουν, μῦλο πού δὲν εἶναι δυνατὴ πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσης, ὅπου βρίσκεται καὶ κάποιο λιμάνι.

» Ἀπὸ τὴν Σηλυβριά ἔφτασα σὲ μιὰν ἄλλη πολιτεία, τὴν Chorlou (Τσορλού). Ἡ πολιτεία αὐτὴ ὅτι εἶτανε πολὺ ὀχυρὴ, φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ Τοῦρκοι τὴν χάλασαν καὶ ὕστερα τὴν ἔχτισαν ξανά καὶ τὴν κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι.

» Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα στὸ Misterio (Μυστήριον) μιὰ πολιτεία,—κλειστὴ καὶ μικρὴ τοποθεσία—πού τὴν κατοικοῦν μονάχα Ἕλληνες, ἔξὸν ἀπὸ ἓνα Τοῦρκο, πού τοῦ τὴν ἔχει χαρίσει ὁ Σουλτᾶνος.

» Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα στὴν πολιτεία πού τὴν λένε Pirgasi (Λουλέ Βουργάς) καὶ τὰ τεῖχη τῆς εἶναι γκρεμισμένα. Σαυτὴν μονάχα Τοῦρκοι κατοικοῦν. Ἀπὸ κεῖθε ἔφτασα στὴν πολιτεία Zambry ὀλότελα γκρεμισμένη.

» Κι ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ὡς τὴν Ἀδριανούπολη εἶναι ἑφτά ἡμέρες δρόμος ἀνάμεσα σὲ ὁμορφὴ ἔκταση σκεπασμένη ἀπὸ μικροὺς λόφους καὶ κοιλάδες εὐφορώτατες, καὶ προικισμένες ἀπ' ὅλα τὰγαθὰ τῆς φύσης, ἔξὸν ἀπὸ δάση, γιατί πουθενὰ δὲν εἶναι ὄνειρα. Εἶναι ὅμως ἀμέτρητα ποτάμια. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκταση εἶναι πολὺ ἀπὸ κατοικημένη.

» Ἀπὸ τὸ Ζαμπρὺ πῆγα μὲ τὸν προεστέτη, καὶ ἀνάφερα πάρα πάνω, ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη (Ἀδριανούπολη), πρὸς καλὴ πολιτεία. Εἶναι ἡ καλύτερὴ ἀπόσας ἔχουν οἱ Τοῦρκοι στὴν Ελλάδα.

» Ἡ πολιτεία αὐτὴ πού ἔχει μεγάλη ἔκταση, εἶναι ἐμπορικώτατη καὶ πυκνοκατοικημένη. Ἐκεῖ μένει πλιότρος ὁ Σουλτᾶνος παρὰ σὲ κάθε πολιτεία Ἑλληνική. Ἐπίσης ἐκεῖ κάθονται πολλοὶ ἔμποροι Βενετοί, Κατέλιανοί, Γενοβέζοι καὶ Φλωρεντίνοι.

» Ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη ἔφρυγα μαζί μὲ τὸν κ. Βενέδικτο ντὲ Φουρλῖνο. Ἀπὸ κεῖ ἐπῆγα εἰς τὸ Dimotieque (Διδυμότειχον), ἀρκετὰ καλὴ πολιτεία, ὅπου βρίσκεται μεγάλο καὶ ὠραιότατο κάστρο πάνω στὸ βουνὸ στρογγυλὸ πάνω—κάτω. Τὸ κάστρο περιτρογγυρίζεται ἀπὸ παντοῦ μὲ τεῖχη διαπλά. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ περνᾷ τὸ ποτάμι. Τὸ κάστρο αὐτὸ μπορεῖ νὰ πάρει μέσα τέσσερα σπίτια. Τὸ μικρὸ πύργο, καθὼς μοῦ εἶπαν, μεταχειρίζονται οἱ Τοῦρκοι γιὰ θησαυροφυλάκιο. Ἀπὸ τὴν πολιτεία αὐτὴ—τὸ Διδυμότειχο, πῆγα στὰ Ypsala (Ἵψαλα), καλὴ πολιτεία μὰ κι αὐτὴ γκρεμισμένη. Ξαναπέρασα τὸ ποτάμι Μαρτίσα (Marisse)—Ἔβρος μὲ βάρκα ὅπως καὶ τὴν ἄλλη φορά.

» Τὸ πέρασμα σ' αὐτὸ τὸ μέρος ὀλότελα γιομάτο ἀπὸ τέλματα, εἶναι πολὺ κουραστικὸ γιὰ τὸν καβαλλάρη ταξιδιώτη. Τὸ διάστημα ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη ἕως ἐδῶ εἶναι δυὸ ἡμέρες.

» Ἀπὸ κεῖ πῆγα στὴν Ayne (ΑἼνο), πού στὴν ἐποχὴ τῆς Μεγάλης

Ύψαλα
Je alay de cette ville de Dimodieque à une ville que l'en nomme Ypsala qui est assez bonne ville et est aussi toute abattue et passay encoires la rivyere de la Marisse en bateau, ainsi que j'avois faict autrefois, et est ceste marche de pays tout marescage et mal aysiée à chevalchier et furent deux journées depuis Andrenopoly.

Rivas
De cy je alay à une ville que l'en nomme Ayne (Αἴνες) qui fu jadis une grant cité du temps de Troye la grant et y souloit avoir ung roy. Et maintenant en est seigneur le frere du seigneur de Matelin, lequel est tributaire au Turc. Et est ceste dite ville sur la mer et entre ceste grosse rivyere cy en la mer, qui a bien deux milles de large. Il y a une sepulture qui est sur une petite montaigne reonde et dient que jadis le Roy Priam envoya ung sien filz moinsné qu'on appelloit Polidoire, avec grant foison de tresor à ce roy de Ayne, lequel, aprez la destruction de Troye, tant pour crainte des Grecz que pour la convoitise du trésor, l'avoit fait mourir.

ΑΚΑΡΑ ΑΗΜΙΑ ΑΟΗΝΩΝ
Devant ceste ville, je travoyay en gros vaisseau la Marisse et alay envers ponant en une ville que l'en nomme Macry qui jadis, par samblant, a este bonne ville et grande et, de present est toute abbatue, excepté une partie du chastel qui souloit estre bel et fort. Et est habitée de Grecz et de Turcz et est sur la mer et est près de l'isle de Samandra qui est au seigneur de Ayne.

*Σίρρυς-
Σίβα*
De là je passay une montaigne non par trop grande et vins en une ville que l'en nomme Caumussin qui est assés bonne petite ville et est bien fermée de murs et est assisé sur une petite rivyere en tresbeau pays et bon et plain et près des montaignes devers ponant.

De là je passay par une ville nommée Mussi, qui fu jadis, par samblant, bonne et bien fermée, mais elle est ors toute destruite, et une partie des murs abbatu et n'y habite personne.

De là Peritoq, je alay en une ville champestre nommée Jangibatzar qui a esté eddifiée des Turcs...

Nous partimes lendemain de Jangibatzar et retournasmes à Camussin et de là, venisimes à passer une assés male montaigne. Et quant j'eus passé ladite montaigne, je vins sur une

Τροίας εΐτανε τρανή και είχε βασιλιά. Και τώρα άρχοντάς της είναι ο άδερφός του άρχοντα τής Μυτηλήνης (Seigneur de Matelin) ύποτελής σόν Τουρκο. Ή πολιτεία αυτή βρίσκεται κοντά στη θάλασσα και άπό μέσα της περνά τὸ μεγάλο ποτάμι πλάτος δύο μίλια.

» Πάνω σένα στρογγυλό βουνό βρίσκεται τὸ νεκροταφείο. Τὸν καιὸ καιρό, ὅπως λένε, ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος ἔστειλε τὸ πιὸ μικρὸ παιδί του τὸν Πολύδωρο μὲ πολλοὺς θησαυροὺς στὸ βασιλιά τής Αἴνον. Αὐτὸς εἶτ' ἀπὸ τὸ φόβο του στοὺς Ἕλληνας, εἶτε ἀπὸ ἀπληστία γιὰ τὸ θησαυρό, σκότωσε τὸ νέο.

» Μπροστὰ στὴν πολιτεία τούτη, πέρασα τὴ Μαρίτσα μὲ μιὰ μεγάλη βάρκα και τράβηξα δυτικά στὴν Macry (Μάκρη), πὸν ἄλλοτε, ὡς φαίνεται, εἶτανε καλὴ πολιτεία και μεγάλη μὰ τώρα ὀλότελα γκρεμισμένη ἔξὸν ἀπὸ ἕνα μέρος τοῦ κάστρου, πὸν θὰ εἶτανε πολὺ ὠραῖο κ' ὄχυρό. Τὴν κατοικοῦν Ἕλληνας και Τουρκοι κοντὰ στη θάλασσα και στὴ νῆσο Samandra (Σαμοθράκη) πὸν εἶναι τοῦ Seigneur τοῦ Ayne. Ἀπὸ κειθε περνώντας κάποιο βουνὸ ὄχι και πολὺ ψηλὸ, ἔφτασα στὴν Caumussin (Γκιουμουτζίνα), πὸν τὴν περιτρογυρίζουν και τείχη κοντὰ σένα ποτάμι μέσα σὲ μιὰ ὠραιότατη ἔχταση καλὴ και ὁμοίη ἄλλα στὰ δυομικὰ βουνὰ τῆς. Ἀπὸ κειθε πέρασα μὲ ἀπὸ μιὰ πολιτεία πὸν τὴν λέγαν Massi, πὸν καθὼς φαίνεται, εἶτανε ἄλλοτε καλὴ και κατοχυρωμένη μὰ σήμερα ὀλότελα γκρεμισμένη. Και μέρος ἀπὸ τὰ τείχη τῆς εἶναι γκρεμισμένο. Εἶναι δὲ ὀλότελ' ἀκατοίκητη.....

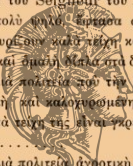
Ἀπὸ τὴν Periton τράβηξα σὲ μιὰ πολιτεία ἀγροτικὴ τὸ Jaugibatzar, πὸν τὴν ἔχτισαν οἱ Τουρκοι.

» Τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε ἀπὸ τὸ Jaugibatzar και γυρίσαμε πίσω στὴ Γκιουμουτζίνα, ἀπ' ὅπου ἀνεβήκαμε σένα βουνὸ δυσκολοπορπάτητο. Περνώντας τοῦτο τὸ βουνὸ φτάσαμε σένα ποτάμι πὸν περνά μέσ' ἀπὸ δυὸ ψηλὰ βράχια. Στὸ ἕνα ἀπ' αὐτὰ ἀπάνω βρίσκεται ἕνα κάστρο γιὰ νὰ φυλάει τὸ πέρασμα μὲ τὸνομα Coulony (Περιστερία), πὸν εἶτανε πολὺ ὄχυρό και κατόπι τὸ πλιότερο ἐρειπωμένο.

» Τὸ πλιότερο τὸ βουνὸ σκεπάζεται ἀπὸ δάσος. Οἱ κάτοικοι εἶναι ἄξιοι και ἄγριοι. Περνώντας τοῦτο τὸ βουνὸ ἔφτασα στὴν πολιτεία Trajanopoly (Τραιανούπολη). Αὐτὴ ἡ πολιτεία βρίσκεται πλάγι στη θάλασσα και στὸ ποτάμι πὸν τὸ λένε Μαρίτσα. Εἶτανε μιὰ φορὰ πολὺ μεγάλη πολιτεία, μὰ τώρα ὀλότελα χαλασμένη και πάνω κάτω ἀκατοίκητη.

» Ἐδῶ ὑπάρχουν λουτρὰ πὸν τὰ λένε «νερὸ ἁγιασμένο» στὶς ρίζες τοῦ βουνοῦ, πὸν βρίσκεται ἀντίθετα στοῦ ἥλιου τὸ ἔβγα. Ἡ δὲ θάλασσα βρίσκεται ἀντίθετα πρὸς τὴν νοτιά.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Φόρογ-ε
εἶα ;
Τραϊανού
εἶα ;

rivyere qui passe entre deux haultes roches et sur l'une a ung chastel qui garde celluy passage nommé Coulouy (Περιστερία) lequel estoit moult fort et a esté abbatu la plus grant partie. Et de ceste montaigne la plupart est bois, et sont males gens et murdriers ceulx qui y habitent,

Et quant j'euz passé ladite montaigne, je vins en une ville que l'en nomme Trajanopoly. Cette ville de Trajanopoly est près de la mer et de ceste rivyere que l'on appelle la Marisse et a esté assés grande ville et est toute abbatue et n'y demeure que ung pou de gens. Et y a en ceste ville ung baing que l'on nomme eau sainte et est au pi   d'une montaigne qui luy est devers le soleil levant et la mer luy est devers midy.

De là, je vins à une ville que l'en nomme Vira. En ceste ville souloit avoir ung beau chastel lequel est abbatu en aucun lieu. Et m'a dit ung Grec qu'il y souloit avoir III' chanoines et y est encoires le cuer de l'eglise, de quoy les Turcz ont fait leur musquée et ont edifi   autour de ce chastel une grande ville qui est peuplée de Grecz et des Turcz. Et est ceste ville sur ung mont près de la Marisse.

De là je revins    Dimotiq qui est une tresbelle place ainsi que j'ay dit cy devant. Elle est bien grande ville et m'a semblé encoires plus belle la dernière fois que la première. Et me semble que se ledit seigneur Grand Turc y tient son tresor qu'il y est bien seurement.

Et de là je retournay    Andrenopoly, où je attendis jusques à ce que ledit seigneur fu venu.

Περσ  α
v  σθησ  

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

1920

ΑΘΗΝΑΝ

» Ἀπὸ κεῖ τράβηξα στὴν πολιτεία ποὺ τὴν λένε Vira (Βήρα). Σαυτὴ τὴν πολιτεία φαίνεται πὼς εἶτανε ὠραῖο κάστρο, ποὺ τώρα εἶναι χαλασμένο σ'ένα μέρος. Κάποιος Ἕλληνας μοῦ εἶπε πὼς ἐκεῖ, φαίνεται, ζοῦσαν τρεῖς καλόγηροι, ἀκόμα δὲ βασιτᾶ ὁ σηκὸς τῆς ἐκκλησιᾶς ποὺ οἱ Τοῦρκοι τὸν ἔκαμαν τζαμί.

» Γύρω αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι ἔχτισαν μεγάλη πολιτεία ποὺ τὴν κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι. Βρίσκεται δὲ ἡ πολιτεία αὐτὴ πάνω σὲ βουνὸ κοντὰ στὴν Μαρίτσα.

» Ἀπὸ κεῖ ἐγύρισα πίσω στὸ Διδυμότειχο, μέρος ὠραῖο, πὼς εἶπα πάρα πάνω. Ἡ πολιτεία αὐτὴ μοῦ ξφάνηκε τώρα ὠραιότερη ἀπὸ τὴν πρώτη φορά, καὶ μοῦ φαίνεται πὼς, ἂν ὁ Σουλτάνος κρατᾶ ἐκεῖ τοὺς θησαυροὺς του, τοὺς ἔχει καλὰ ἀσφαλισμένους.

» Ἀπὸ κεῖ γύρισα πίσω στὴν Ἀδριανούπολη, ὅπου περίμενα τὸν ἐρχομὸ τοῦ Σουλτάνου».

Ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφή τῶν ὑποδοχῶν τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν ἀκροάσεων τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ Δουκῆ τοῦ Μιλάνου καὶ τῆς ἐκείθεν ἀναχωρήσεως τῶν τὴν 12 Μαρτίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Η Δράμην στα 1666

Ταξιδιωτής.

10^ο Κασομένος Robert de Dreux στα Δράμην στα 1666.

Σταγόνος
Κ. Κυρια-
νίδος

Μίση στα πράγματα ως έχουν α
σε γρήγορα για να σωθούν χέρια της
τοπογραφίας οι κατηγορίες ως και δι-
νόν οι έρωσάται ταξιδιωτές όσοι ήλθε
για χέρια αυτά να περάσουν ως δι-
γνήσιας χίρες για να σωθούν σωσίβια.

Καθυστά
το ποσόν
στην
δραση
των
αντι-
των

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Δεν υπάρχει βέβαια να κερδίσουν κανέναν
από αυτά τα πράγματα, αλλά να σωθούν
γιατί υπάρχουν όντως στην Δράμην και
δε και το σκοπό να εξαλειφθούν με τρόπο
που δεν βλάπτει και να δώσουν εργασία
που δεν φέρνει τίπο. Αυτό μπορεί να γίνει
μιας να γινούν. Οι περισσότεροι από
τους για τους λόγους, και το συνδέεται με
τη με διάφορες διαγραμματικές αστοχίες.
και σε όρους που κείνται ως όλα έχουν
σημειώνουν ότι δεν είναι κείνται εντός.
στη συνέχεια με την ιδιοσυμπερασία και να ιδι-

Η Δράση 22α 1666

αίθρα ενδιαφέροντα δε καθως. Γι' αυτο
και αι ετηροφοριες του δεν ειναι συνηθει-
τες φορες οχι και εση κωτες. Άλλες φορες
δω διαγω εισραση του δεν εφορταινον
να αυξηθουν καγα καγα ο, τι εβουν η δεν
αυτον καγα θα ονομαδα η θα βαραιοφρο-
νον η δεν καθυλαινον καγα και βαρειη.
γιν ο, τι του γες, κι άλλες φορες δινον ωζη και
προσχη ο, τι αυτον και του νεωτερο, εδ δεν
του γιν εαντα του ετηροφορια φορα δε για να
υπενθινωτα ετηροφορια εβουνο το ετη-
ιους αναγνιζες του ετηροφορια η οι ιδιοι. Μ' οσα
αυτα κοντα το διστα α ετηροφοριες ετ εβουνο-
με θα διαφωδωτα εβουνο ειναι κειν ε, αρουε να
μη του βαραιοφροτα ανεξιδετα, αρα με κεινοι-
α προσχη η κριτικη. Εισαμε βαραιοφροτα ωως
οι ετηροφορια αδ του διαφωδωτες δεν διαφωδωτα για
εβουνο, αρα για άλλες εβουνο η το συνδεδετο οτι-
γαντα η εβουνο αδ του κεινοφροτα. Γι' αυτο η
αι ετηροφοριες του εβουνο με του του εβουνο
αυτου του κεινοφροτα εδ ωαν κωτες του κεινοφροτα
εβουνο του δραμα δυο κεινοφροτα εβουνο ο, τι εβουνο
αδ του εβουνο κωτες του εβουνο. ε.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἕνας, ὁ πῶς συνηθισμένος, εἶναι ὁ δρόμος πὸν περνᾷ ἀπ' τὴν Ἀδριανούπολι, ὁ ἄλλος εἶναι ἡ περίφημη Ἐγνατία ὁδὸς πὸν ἄρχιζε ἀπ' τὸ Δυρράχιο, περνοῦσε ἀπ' τὴν Θεσσαλονίκη, ξακολουθοῦσε μὲς ἀπ' τὴν Θράκη καὶ τελείωνε ἔς τὴν Κωνσταντινούπολη. Τοὺς δυὸ αὐτοὺς δρόμους ἀκολουθοῦν ἀπάνω κάτω καὶ σήμερα ἀκόμα οἱ δημοσιές. Τὸν ἕνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ, αὐτὸν πὸν πάει πρὸς τὴν Θεσσαλονίκη ἀκολούθησε ἔς τὰ 1669 καὶ ἡ συνοδεία τοῦ Γάλλου πρεσβευτῆ De la Haye-Vantelet πηγαίνοντας ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη ἔς τὴν Λάρισα, ὅπου ἔμενε τότε προσωρινὰ ὁ Σουλτάνος γιὰ νὰ βρισκεται πῶς κοντὰ στὴν Κρήτη, πὸν τὴν πολιορκοῦσαν τὰ στρατεύματα τοῦ Μεγάλου Βεζίρη του. Ὁ πρεσβευτὴς πήγαινε γιὰ νὰ τακτοποιήσει μερικὲς γαλλικὲς ὑποθέσεις, σχετικὲς μὲ τὰ προνόμια τῶν ξένων στὴν Τουρκία (Capitulations), καὶ μέσα στὴ συνοδεία του εἶχε καὶ τὸν πνευματικὸ τῆς πρεσβείας, ἕνα συγγενῆ του καπουκίνο τὸν Robert de Dreux. Ὁ de Dreux αὐτὸς ἦταν τρία χρόνια πὸν εἶχε ἔρθει ἀπ' τὴν Γαλλία καὶ ἔμενε στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ πνευματικὸς τῆς πρεσβείας, φιλοπερίεργος δὲ καθὼς ἦταν βρῆκε ὁ αὐτὸς τὴν ἀναμεταξὺ εὐκαιρίες νὰ ταξιδεύει καὶ ὁ ἄλλα μέρη τῆς Τουρκίας. Πρῶτα πρῶτα ἐπειδὴ ὁ πρεσβευτὴς ἀναγκάστηκε νὰ ταξιδεύει στὴν Ἀδριανούπολη, ὅπου βρισκόταν ὁ Σουλτάνος, ὁ πᾶτερ Robert τὸν συνοδεύει γιὰ νὰ δῇ τὴν Ἀδριανούπολη. Ἐπειτα βρῆκε εὐκαιρία νὰ ταξιδεύει μόνος τὸν καὶ στὰ νησιά καὶ στὴ Σμύρνη καὶ στὸ τέλος συνοδεύει τὸν πρεσβευτὴ καὶ στὴ Λάρισα, κι ἀπ' ἐκεῖ κατέβηκε στὴν Ἀθήνα καὶ πρὸς Νάυπλο, ὅπου μάρκαρε γιὰ τὴν Γαλλία. Τὶς ἐντυπώσεις ἀπ' τὴν διαμονὴν του στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὰ ταξίδια του περιέγραψε σὲ μιὰ ἔκθεση, πὸν τὴν ἐσημείωσε πρῶτα ὁ Omont, ἐξέδωκε δὲ στὰ τελευταῖα χρόνια (1925) ὁ Pernot ἀπὸ ἕνα χειρόγραφο τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων μὲ τὸν τίτλο Voyage en Turquie et en Grèce du R. P. Robert de Dreux aumonier de l'ambassadeur de France (1665—1669) publié et annoté par Hubert Pernot. Paris 1925. (Collection de l'Institut Néo-hellénique. Fasc. 3).

Ὁ de Dreux δὲν ἀνήκει βέβαια ἔς τὴν τάξην τῶν μεγάλων περιηγητῶν, ὅπως ὁ Belon, ὁ Tournefart καὶ ἄλλοι, εἶναι ὅμως περίεργος καὶ φιλομαθὴς καὶ προσεκτικὸς καὶ ἐνδιαφέρεται πολὺ γιὰ τὰ ἀρχαῖα καὶ ὅπου τὰ ἀπαντήσῃ, δὲν ἀφήνει νὰ τοῦ διαφύγουν. Ἐνδιαφέρεται ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν σύγχρονη κατάστασιν τῶν κατοίκων καὶ μᾶς δίνει καὶ γι' αὐτὴν χρήσιμες πληροφορίες. Ἐτσι μᾶς περιγράφει τὴν Ἀδριανούπολη, τὴν Κωνσταντινούπολη μὲ τὰ τζαμιά της, τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα της καὶ τὰ σαράγια της, τὴν Χαλκηδόνα, τὸ Ἐφταπύργιο, τὸ Βόσπορο, καθὼς καὶ τὸ παιδομαζωγὸν καὶ τὴν ἀγορὰ τῶν σκλάβων. Ἐπειτα μᾶς διηγεῖται τὸ ταξίδι του στὰ

νησιά και τὴ Σμύρνη, καθὼς καὶ τὸ ταξεῖδι του στὴ Λάρισα, ὅπου μᾶς δίνει πληροφορίες γιὰ ὅλες τὶς πόλεις πού ἀπάντησε στὸ δρόμο του ἀπ' τὴ Σηλυβρία ὡς τὴν Καβάλλα, κι ἐδῶ ἐκεῖ ὡς τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴ Λάρισα. Τελευταῖα μᾶς περιγράφει τὸ ταξεῖδι του στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Ναύπλιο, καὶ μᾶς ἀναφέρει ὅσα ἀρχαῖα εἶδε καὶ θαύμασε στὴν πόλη τῆς Παλλάδος. Τὴν ἐξιστόρηση τοῦ ταξιδιοῦ του δὲν φαίνεται νὰ τὴν ἔγραψε προσχεδιασμένα, γιατί ἄλλιῶς θὰ ἦταν ἴσως πλουσιώτερη. Κάποιοι, πού θὰ τοῦ εἶχε ὑποχρέωση, τοῦ τὴ ζήτησε ἐπίμονα, κι αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ ἀρνηθῆ. Ἔτσι, καθὼς μᾶς λέγει ὁ ἴδιος, δὲν τὴν ἔγραψε ἀπὸ σημειώσεις, ἀλλ' ἀπὸ ὅ,τι θυμότανε, τρεῖς μάλιστα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ γυρισμό του ἔς τὴ Γαλλία. Μ' ὅλα ταῦτα φαίνεται νὰ εἶχε ζωηρὴ μνήμη, γιατί σὲ πολὺ λίγα πράγματα θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανένας πὼς δὲν τὰ λείε σωστά, ὅπως τὰ εἶδε καὶ τὰ ἀντελήφθηκε ἢ ὅπως τοῦλάχιστον τοῦ τὰ εἶπαν.

Γιὰ τὴ Θράκη οἱ πληροφορίες τοῦ de Dreux ἔχουν ἀρκετὴ σημασία, γιατί μᾶς δίνουν ὄχι μόνον τὴ γενικὴ εἰκόνα τῆς χώρας, πού φαίνεται νὰ ἦταν ἀραιὰ κατοικημένη καὶ σχεδὸν ἐρημωμένη, ὄχι μόνον εἰκόνες ἀρκετὰ περίεργες γιὰ τὰ ταξείδια στα χρόνια ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ μερικὲς ἀρκετὰ σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ πόλεις, πού καὶ σήμερα εὐημεροῦν καὶ ἀκμάζουν, καθὼς καὶ γι' ἄλλες, πού εἶναι καὶ ἐρημικὲς κι ἀκατοίκητες. Ἀφοῦ περιγράφει τὰς Τραπεζεδές, τὴ Σηλυβρίαν καὶ τὴ Ραιδεστό, πού φαίνεται πᾶς καὶ τότε εἶχε σημαντικὴ εἰσροὴν κίνηση, πέντε ὀκτώμηρες μέρες περπατοῦν ὡς τὸν Ἔβρο χωρὶς νὰ βρῶν καμιά σημαντικὴ ὄπισσόν πόλη, παρὰ μόνον πεδιάδες μὲ ἀφθονὰ κινῆσι, πράγμα πού μαρτυρᾷ πόσο ἐρημὸς ἦταν ὁ τόπος. Τὸν Ἔβρο τὸν περνοῦν μὲ καΐκια, ὅπως καὶ σήμερα, καὶ φτάνουν στὰ *Φέρζαι*, ὅπως λέν σήμερα οἱ ντόπιοι, πού τότε ἀκόμη διατηροῦσαν τὸ βυζαντινὸ τους ὄνομα Βήρα. Ξέρουμε δὲ ἀπ' τοὺς Βυζαντινοὺς πὼς ἐξ ἀρχῆς ἦταν ὀχυρὸ μοναστήρι, πού χρησιμοποιεσε κάποτε καὶ γιὰ φυλακὴ μεγιστάνων, πιθανότατα δὲ γιὰ τὴν ὀχυρότητά του αὐτὴ σιγὰ σιγὰ ἔγινε καὶ κέντρο συνοικισμοῦ¹⁾, ἀφοῦ μάλιστα βρισκόταν καὶ ἀπάνω στὸ δημόσιο δρόμο. Ὁ καπουκίνος ἐπισκέπτεται τὸ ἰζαμί, πού δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ὁμορφες βυζαντινὲς ἐκκλησιᾶς πού ἔχουμε, καὶ βλέπει καὶ τὶς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφὰς πού σφύζονται ἀκόμα καὶ τώρα. Μετὰ τὴ Βήρα ἔρχεται στὴ Μάκρη, ὅπου διαβάζει μιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή καὶ ἐπισκέπτεται κ' ἕναν τουρκικὸ τουρματὴ θαυματοργό. Ἀπὸ κεῖ φτάνει ἔς τὴν Γκιουμουρτζίνα. Εἶναι περίεργο πὼς τὸ κάστρο της, πού ὡς τὰ 1922, πού τὸ γκρέμισε ὁ γενικὸς διοικητὴς Δάσιος, γιατί τὸ θέσφησε

¹⁾ Κατακουζηνὸς III 310,17 Βόννης, Περβλ. Στ. Κυριακίδου, Γλωσσολογικὰ ἀσημειώματα ἐν Λεξιλογικῶν Ἀρχεῖω Τομ. Γ' σ. 366.

ἄχρηστο, ἦταν πολὺ καλὰ διατηρημένο, τὸ χαρακτηρίζει ὡς ἐρειπωμένο, ὅπως καὶ πρωτότερα ἀπ' αὐτὸν ὁ Belon. Ἄξια προσοχῆς εἶναι ὅσα κατόπι λέγει γιὰ τὸ Περιθῶρι, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ Μπουροῦ, γιὰτὶ βέβαια ἡ γνώμη τοῦ Pernot πὼς μπαροῦσε νὰ εἶναι ἡ Μαρώνια δὲν εἶναι σωστή. Ἡ Μπουροῦ λοιπὸν καὶ τότε ἀκόμα, στὰ 1669, ὅπως καὶ στὰ χρόνια τοῦ Belon, εἶχε κατοίκους, ἔλεινους ὅμως καὶ ἀξιοδάρκντους, βρισκόταν δὲ ἀκόμα καὶ ἄνθρωποι ποὺ θυμόνταν τὸ παλιότερό της ὄνομα Περιθῶρι, δηλαδὴ Περιθεώριον. Τὸ κάστρο της, ποὺ σήμερα μόνο λείψανα ἀξιοσημείωτα εἶδα μὲ διάφορες ἐπιγραφές κτιστὲς μὲ τοῦβλα, σφῆζόταν τότε δλάκερο, ὀρθὲς δὲ ἦταν ἀκόμη καὶ οἱ βυζαντινὲς της ἐκκλησιῆς. Ὅ,τι δὲν καταλαβαῖνω καλὰ εἶναι ὁ περίβολος μὲ τὰ τόξα γύρο γύρο στὴν πόλη. Τέτοιο πρῶμα ἐγὼ τουλάχιστο δὲν διέκρινα. Ἴσως τώρα νὰ γκρεμίστηκε. Ἡ περιγραφή αὐτὴ τοῦ de Dreux μᾶς δείχνει πόσο χρήσιμη θὰ ἦταν ἡ ἐξέταση τοῦ τόπου αὐτοῦ ἀπὸ ἓνα βυζαντινολόγο καὶ μάλιστα καὶ ἡ ἐνέργεια ἀνασκαφῶν. Ἐχομε μπροστά μας μιὰ δλόκληρη νεκρὴ πόλη, ποὺ βέβαια ἂν ἀνασκαφῆ, κάποιες σελίδες ἀπ' τὴ βυζαντινὴ ζωὴ τῆς Θράκης θὰ φωτίσει. Γιὰ τὶς σημειώσεις γι' αὐτὴ παραδόσεις τῶν γύρο χωριῶν ἔγραψα ἄλλοτε στὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Δροσίνῃ¹⁾. Ἐξῶ ἀπὸ κείνα ποὺ ἀναφέρω εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ σημερινοῦ Γισαοῖσι μὲν εἶπαν πὼς κατοικοῦσαν ἀλλοτε τὴν Μπουροῦ καὶ πὼς ἐφυγαν, γιὰτὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ἔξουσιν ἐκεῖ ἀπ' τοὺς κομρατοὺς. Τὴν παράδοσή των βεβαιώνει ὁ de Dreux ὁμιλοῦντας γιὰ τὶς αἰτίες τῆς δυστυχίας τῶν κατοίκων. Ἄλλως τε ἀπ' ὅλα τὰ παραλία αὐτὰ οἱ κάτοικοι φύγαν ἀπ' τὴ θάλασσα γιὰ τὸν ἴδιο λόγον καὶ σήμερα καὶ ἡ Μαρώνια καὶ τὰ Ἀδδηρα (σήμερα Μπουλοῦστρα) εἶναι ἀρκετὰ μακριὰ ἀπ' τὴν παραλία. Ἄλλ' ὡς ἀφήσουμε τὸν de Dreux νὰ μᾶς διηγηθῆ τὸ ταξεῖδι του²⁾.

Τὴν πρώτη μέρα τοῦ ταξείδιου μας φτάσαμε στὸ Τοπτσιλάρ, ἔπου βρήκαμε καλὸ καὶ φτηνὸ κρασί, κ' ἐπειδὴ θέλαμε νὰ ἐξακολουθήσουμε τὸ δρόμον καὶ τὴ νύχτη, πήραμε μαζί μας ἓνα Χατζῆ. Χατζῆδες εἶναι ἄνθρωποι ποὺ κουβαλοῦν ἓνα φανό, γιὰ νὰ φωτίζουν τὸ δρόμον. Στὴν ἄκρα δηλαδὴ μιανῆς μεγάλῃς βέργας ἔχουν ἓνα εἶδος σκάρας καὶ μὲ διάφορα κουδάρια ἀπὸ παννὰ κατραμωμένα διατηροῦν μέσα σ' αὐτὴ τὴ φωτιά, ποὺ βγάζει

¹⁾ 1922 σ. 247 κέ.

²⁾ Ὁ ἐκδότης εἶχε τὴν ἐπιμέλεια νὰ ἐφοδιάσῃ τὴν ἐκδοση καὶ μὲ διάφορες σημειώσεις ἀπὸ ἄλλους ταξειδιῶτες, τὸν Belon κυρίως καὶ τὸν Ducas. Νόμισα πὼς θὰ ἦταν καλὸ νὰ τοὺς διατηρήσω καὶ τοὺς διετήρησα.

μεγάλη φλόγα. Κάποτε τῆ φλόγα αὐτὴ τῆ συντηροῦν μ' ἓνα ξύλο παχύ, ποὺ καίει σὰν λαμπάδα.

Ὅταν εἶχαμε νὰ περπατήσουμε δώδεκα λεῦγες, ξεκινούσαμε στὶς ἔντεκα τὸ βράδυ, καὶ ὅταν εἶχαμε μικρότερο δρόμο, φεύγαμε τὰ μεσάνυχτα γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σταθμὸ ἀπάνω κάτω τὸ μεσημέρι. Τὸ φαγητὸ τὸ βρίσκαμε ἔτοιμο, γιὰτὶ τὸ ἀμάξι μὲ τὸ μαγειρεῖο πήγαινε πάντα μπροστὰ καὶ κάθε μέρα φρόντιζαν νὰ σφάζουν ἓνα ἀρνὶ καὶ πουλερικά γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, γιὰτὶ καθὼς εἶπα στὰ μέρη αὐτὰ δὲν ἦταν ξενοδοχεῖα, ὅπου μπορεῖ κανένας νὰ καταλύσει, οὔτε καπηλεῖα ἢ μαγειρεῖα, ὅπου βρίσκει κανένας μαγειρεμένο κρέας, καὶ πρέπει οἱ ταξιδιωτὲς νὰ ετοιμάζουν μοναχοὶ τοὺς τὸ φαεὶ ποὺ θέλουν νὰ φάν.

Ὅταν ἀρχίζει νὰ σκοτεινιάζει ὁ χατζῆς ἀνάφτει τὸ φανὸ του καὶ τὸν βάζει στὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ, ὅπου μαζεύονται οἱ ταξιδιωτὲς, καὶ βασιθώντας τὸ φανὸ στὸ χέρι τραγουδοῦ κάτι τι ἀράπικα γιὰ νὰ χαιρετίσει τὴ συντροφιά, γιὰτὶ ὁ θεὸς θέλησε νὰ μᾶς χαρίσει τὸ φῶς, καὶ ἔπειτα ἀπλώνει τὸ χέρι γιὰ νὰ πάρει ὅ,τι ὁ καθένας ἔχει ἐπιχρηστέγη νὰ τοῦ δώσει.

Ἀπ' τὸ Τοπτοιλάρ ξεκινήσαμε γιὰ νὰ φθάμε τὸ μεσημέρι στὸ Ponte-Piccolo καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ Ponte-Grande¹⁾. Αὐτὰ εἶναι δύο χωριὰ ὅπου βρίσκονται δύο πέτρινα γεφύρια, ἀπὸ πρὸς ἀπὸ καὶ ἀπὸ πρὸς πρὸς κατὰ λαίμω τῆς θάλασσης, ποὺ κάνει ἐστὶ δύο ἄμορφες λίμνες. Τὴν ἄλλη μέρα φτάσαμε στὴ Σηλυβρία (Silybria), πολιτεία πολὺ παλιὰ, ἀπάνω σ' ἓνα ὄψωμα κοντὰ στὴ θάλασσα. Ἐσ' αὐτὴ βλέπει κανένας πολὺ ὄρατα λεῖψανα τοῦ κάστρου, ἔχει δὲ καὶ πολλοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ σχισματικούς. Δὲν ἀμέλησα νὰ πάω νὰ δῶ τὸν παπᾶ τους, τὸν παρεκάλεσα δὲ νὰ μὲ ὀδηγήσει στὴν ἐκκλησιά του, πρᾶγμα ποὺ τὸ ἔκαμε μὲ πολλὴ προθυμία, γιὰτὶ ἤθελε νὰ μοῦ δεῖξει ἓνα ἅγιο λεῖψανο, ποὺ τὸ τιμοῦν οἱ Ἕλληνες καὶ βλέποντας ἓνα μικρὸ σακκουλάκι μετάξινο μενεξεδένιο κρεμασμένο στὸ σταυρὸ τῆς Ἁγίας Τράπεζας τὸν ρώτησα τί ἦταν καὶ μ' ἀπάντησε πὼς μέσα στὸ σακκουλάκι ἦταν ἓνα μικρὸ κουτάκι καὶ μέσα σ' αὐτὸ πήγαινε τὴν ἅγια μετάληψη στοὺς ἄρρωστους.

¹⁾ Kutchuk-Tehekmedje καὶ Bujuk-Tehekmedje. Αὐτὰ τὰ δύο γεφύρια ἦταν ξύλινα τὸν καιρὸ ποὺ πέρασε ὁ Belon ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος (Observations, Paris 1688 σ. 150). Ὁ Paul Lucas ἔκανε δύο φορές τὸ ταξίδι ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Λάρισα, στὰ 1706 (ἐκδ. Paris 1712) (καὶ στὰ 1714) ἐκδ. Rouen 1719, Amsterdam 1720, Rouen 1724) Τὴν πρώτη φορὰ οἱ κερλιότεροι σταθμοὶ τοῦ ἦσαν ἡ Ἀδριανούπολη, ἡ Φιλιππούπολη, ἡ Δράμα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Ἅγιον ὄρος καὶ ἀπὸ κεῖ πίσω πάλι ἡ Θεσσαλονίκη γιὰ νὰ πάη στὴ Λάρισα. ἔπειτα διῆθεν στὴν Ἀθήνα· τὴ δευτέρα ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ Λάρισα ἀκολούθησε σχεδὸν τὸ δρομολόγιό τοῦ Robeat. Γιὰ τὸν Paul Lucas βλ. Omont, Missionsarchéol. σ. 317 κέ. (Σημείωση τοῦ ἐκδότη).

Ἀπὸ καὶ πήγαμε στὴν Ραιδεστό (Rodosto), μιὰ πόλη πολὺ ὁμορφῆ καὶ πολὺ ἐμπορικὴ¹⁾. Εἶναι στὴν ἄκροθαλασσιὰ καὶ γι' αὐτὸ ἔχει μεγάλη συγκοινωνία μὲ τὴν Πόλη. Οἱ ἔμποροι ἀπλώνουν στὰ μαγαζιά τους τὰ πιά ὀμορρα ἐμπορεύματά τους, ὅπως γίνεται στὰ παζάρια. Ἐνας ἀπ' τοὺς ἀμαξάδες ἦμως, ποὺ ἦταν ἀπ' τὴ Μακεδονία, τσακώθηκε στὴν πόλη αὐτὴ μ' ἕναν Τούρκο, κι αὐτὸς ἔβαλε στὸ νοῦ του νὰ μᾶς σφάζει. Ὁ καπιτζῆ μπασῆς δηλαδή ποὺ μᾶς ὠδήγησε θύμωσε γιὰ τὴν κακομεταχείριση τοῦ Τούρκου ἀπ' τὸν ἀμαξᾶ τὸν δικὸ μας καὶ θέλησε ἀμέσως νὰ πάρει τὸ δικιο δίνοντάς του ραβδιὲς στὶς πατούσες, τιμωρία πολὺ συνηθισμένη στοὺς Τούρκους. Ὁ πρεσβευτὴς τὴν ὥρα ἐκείνη ἦταν περίπατο στὴν ἄκροθαλασσιὰ καὶ εἶχε μαζί του ἕνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους του καὶ τὸ ἄλλο μόνο ἔμεινε στὸ χάνι, ὅπου εἶχαμε καταφύγει, ἕνα χάνι τόσο μεγάλο καὶ εὐρύχωρο ποὺ ἔπαιρνε ὅλα τὰ ἀμάξια καὶ τὰ ζῶα μας χωρὶς νὰ μᾶς στενοχωρήσει. Περπατοῦσα μαζί μὲ τὸν χαντζῆ, εἶταν εἶδα τὸν δυστυχισμένο τὸν ἀμαξᾶ, ποὺ οἱ Τούρκοι τοῦ ἔβγαζαν τὰ παπούτσια γιὰ νὰ τοῦ δώσουν τίς ξυλιές. Αὐτὸ μοῦ κίνησε τὴ συμπάθεια καθὼς καὶ τοῦ χαντζῆ κι ἄρχισε νὰ μιλῶναι τὸν καπιτζῆ μπασῆ· κ' ἔτσι τοῦ φιλῶσε πολὺ δυνατὰ καὶ μ' ἀγανάκτηση τὸν ἀκούσαν οἱ ἱπποκόμοι καὶ αἱ ἄλλαι ὑπηρετίες τοῦ Ἐξοχώτατου καὶ ἔτρεξαν ἀμέσως καὶ ρίχτηκαν ἀπάνω στοὺς Τούρκους, ποὺ κρατοῦσαν τὸ δυστυχισμένον τὸν ἀμαξᾶ, καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ τὸν παρατήσουν. Τραβῆσαν ἀμέσως τὰ μαχαίρια τους κι ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, κι ἀπὸ τ' ἄλλο. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι βλέποντας τοὺς δικούς μας φρενιασμένους, ποὺ δὲν θ' ἀφῆναν κανένα, τὸ σκασαν. Οἱ οἱ μᾶς θέλουν νὰ τοὺς πάρουν τὸ κατόπι καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία τὰ κατάφερα νὰ τοὺς κρατήσω. Γρήγορα εἰδοποίησα τὸν πρεσβευτὴ κι αὐτὸς γυρνώντας ἀμέσως στὸ χάνι μάλωσε τὸν καπιτζῆ μπασῆ γι' αὐτὸ ποὺ ἔκαμε· ἐπειδὴ δὲ μάθαμε πὼς οἱ Τούρκοι μαζεύονταν γιὰ νὰ μᾶς προσβάλουν προφυλαχτήκαμε τόσο καλά, ὥστε δὲν τόλμησαν νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν.

Τὴν ἄλλη μέρα φύγαμε πολὺ πρωὶ καὶ περπατήσαμε πέντε ὀλόκληρες μέρες χωρὶς νὰ βροῦμε καμιὰ πολιτεία τῆς προκοπῆς, μολοντί ὁ κάμπος εἶναι ὠραιότατος καὶ τόσο γεμάτος ἀπὸ κυνήγι, ὥστε ὁ Ἐξοχώτατος συχνὰ μᾶς σταματοῦσε γιὰ νὰ διασκεδάσει στὸ ἀναμεταξὺ κυνηγώντας· κι αὐτὸ μιὰ μέρα μ' ἔκανε νὰ κινδυνέψω νὰ χάσω τὴ συντροφιά. Γιατὶ κατεβαίνοντας ἀπ' τ' ἀμάξι καὶ περπατώντας πάντα μπρὸς πῆρα ἕνα δρόμο, ποὺ τόσο μὲ ξεμάκρυνε ἀπ' αὐτόν, ποὺ πῆραν τ' ἀμάξια μας, ὥστε δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ τοὺς φτάσω, χωρὶς τὴ βοήθεια ἐνὸς Τούρκου, ποὺ μοῦ

¹⁾ Ὁ de Bruyn (σ. 67—208) λέει πὼς ἔχει 15000 κατοίκους. (Σημ. τοῦ ἐκδότου).

ἔδωσε στὴν περίστασι αὐτὴ πίσω μὴ μικρὴ χάρη, ποὺ τοῦ εἶχα κάνει λίγο πρωτύτερα. Ἦταν ἕνας καλὸς γεροντάκος, ποὺ τ' ἀμάξι του βρισκόταν στὴ μέση τοῦ δρόμου, ποὺ πήγαινα, καὶ ἤθελε νὰ τὸ τραβήξῃ στὴν ἄκρη γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὸ δρόμο στ' ἀμάξι μας, ποὺ νόμιζε πὼς θὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ, καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ τὸν βοηθήσω, γιατί τὰ βόδια του ἦταν ξεζεμένα καὶ ἔβουκαν ἐκεῖ κοντά. Τὸ ἔκανα μ' εὐχαρίστηση καὶ δὲν φάνηκε ἀχάριστος. Γιατὶ βλέποντας πὼς τ' ἀμάξι μας ἐπικιρῶν ἄλλο δρόμο χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸ ἀντιληφθῶ, γιατί εἶχα ξεμακρύνει, ἔβαλε τὶς φωνὲς γιὰ νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ¹⁾ καὶ ἐπειδὴ ἔβλεπε πὼς ἂν γύριζα πίσω ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶχα παραστρατήσῃ δὲν θὰ μπορούσα πιά νὰ φτάσω τ' ἀμάξι, ποὺ ἔτρεχαν γλήγορα, μοῦ ἔδειξε ἕνα συντομώτερο δρόμο ἀπὸ ἕνα ποταμάκι, ποὺ τὸ πέρασα ἀπὸ ἕνα κορμὸ δέντρου καὶ γιὰ νὰ στηριχθῶ μοῦ ἔδωσε καὶ τὴ βέργα του, ποὺ κέντρωνε τὰ βόδια του. Τὸν εὐχαρίστησα γλήγορα γλήγορα καὶ τρέχοντας δυνατὰ ἔφτασα τ' ἀμάξι, καὶ τότε σκέφτηκα πὼς ἔχουν δίκιο νὰ λέν πὼς τὸ καλὸ δὲν χάνεται ποτὲ καὶ πὼς πρέπει πάντα νὰ τὸ κάνει κανένας ὅπου μπορεί.

Περάσαμε τέλος τὴ Θράκη διαβαίνοντας τὸν ποταμὸ Μαρίσσα (Marissa), ποὺ τὴν χωρίζει ἀπ' τὴ Μακεδονία²⁾. Τὸν ποταμὸ τὸν περάσαμε μὲ κόπο καὶ κίνδυνο, γιατί ἐκεῖ τοῦ εἶναι πλάτος καὶ ὀρμητικὸς, οἱ βάρκες, ποὺ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὸ πέρασμα, εἶναι τόσο ἄσβλες, ὥστε ἔπρεπε νὰ σπρώχνουμε μὲ τὰ χέρια μας τ' ἀμάξι γιὰ νὰ τὰ μπιάσουμε μέσα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν μπορούσε νὰ περάσει παρὰ ἕνα μόνον ἀμάξι σὲ κάθε ταξεῖδι, χρειαστήκαμε πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ περάσουμε τὰ ἀμάξι μας καὶ εἰκοσι ἄλλα γιὰ νὰ περάσουμε τὰ καβάλλα. Ἐστὸ ἀναμεταξύ ἦρθε μὴ συνοδεία ἀπὸ Τούρκους, ποὺ ἤθελαν κι αὐτοὶ νὰ περάσουν. Κι ὅταν τοὺς εἶπαμε πὼς ἀφοῦ ἡμεῖς εἶχαμε ἀράδα ἔπρεπε νὰ περιμένουν γιὰ νὰ περάσουμε ὅλοι μας, δὲν ἔδωσαν καμιὰ σημασία καὶ εἶπαν πὼς ἤθελαν τὴ μὴ ἀπ' τὶς δυὸ βάρκες γιὰ νὰ περάσουν αὐτοὶ καὶ ἡ ἀκολουθία τους, πράγμα ποὺ ἤθελαν τρία ἢ τέσσαρα ταξεῖδια γιὰ νὰ τὸ κάμουν³⁾ καὶ βλέποντας πὼς δὲν εἶχαμε κα-

¹⁾ Belon. Observations σ. 141. «Γεφῶρι στὴ Μαρίσσα δὲν ἔχει, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴ περάσει κανένας μὲ τὴν βάρκα. Τὸ συνηθισμένο εἶναι νὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος μαζί μὲ τὸ ζῶο γιὰ τὸ πέρασμα ἕνα ἄσπρο. Μόλα ταῦτα δὲν ξεπερδεύουμε παρὰ μὲ 15 ἄσπρα γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸν ὀδηγὸ μας. Γιατὶ ἡ φιλαργυρία τῶν Τούρκων εἶναι τόση, ὥστε ὅταν βροῦν εὐκαιρία μ' ἕναν ξένο, παίρνουν ὅσα μπορούσαν καὶ θέλεις δὲ θέλεις θὰ πληρώσεις ὅ,τι ζητήσουν. Γιατὶ τέτοια εἶναι ἡ φιλαργυρία τους ὥστε οὔτε τὸν πατέρα τους δὲν θ' ἄφηναν ἂν εἶχαν εὐκαιρία νὰ τοῦ πάρουν κάτι τι». [Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ de Dreux τὴ Θράκη, ποὺ εἶναι πέρα ἀπὸ τὸν Ἐβρο, τὴν ὀνομάζει Μακεδονία. Ἴσως αὐτὸ δὲν εἶναι ἄσχετο πρὸς τὴν παλιὰ βυζαντινὴ διαίρεση ποὺ ἔφερνε τὴ Μακεδονία ὡς τὸν Ἐβρο καὶ θεωροῦσε ὡς προτετούσά της αὐτὴ τὴν Ἀδριανοῦπολη.—Σημ. τοῦ μεταφραστῆ.]

μιὰ ὄρεξι νὰ τοὺς κάνουμε τὴ χάρη, ἄρχισαν νὰ ζητοῦν διὰ τῆς βίας ὅτι δὲν θέλαμε νὰ τοὺς δώσουμε μὲ τὸ καλὸ, καὶ κοντεύαμε νὰ πιαστοῦμε, ὅταν ὁ πρεσβευτὴς βλέποντας πὼς ἓνα μέρος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους μας βρισκόταν πιά ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ, αὐτὸ δὲ ποὺ ἔμεινε δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀντισταθῆ, καὶ πὼς γι' αὐτὸ θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ ὑποχωρήσουμε παρὰ νὰ τσακωθοῦμε σὲ ὄρα ἀκατάλληλη, μᾶς εἶπε νὰ βάλουμε μέσα τὰ ὄπλα μας καὶ ν' ἀφήσουμε τοὺς ἀντιπάλους μας νὰ πάρουν τὴ μιὰ βάρκα. Τὴ διαταγὴ του τὴν ἀκούσαμε καὶ μείναμε πέντε ἢ ἕξι ὥρες γιὰ νὰ περάσουμε τὸ ποτάμι, κ' ἔτσι φτάσαμε ἀργὰ στὴ Βῆρα. Ἡ Βῆρα εἶναι μιὰ μικρὴ πόλη πολὺ παλιά, ὅπου μόνο μερικὲς πλευρὲς μένουν ἀπ' τὸ κάστρο⁷⁾. Ἐδῶ μείναμε ἀρκετὰ, κ' ἔτσι βρήκα καιρὸ νὰ πάω νὰ δῶ τὸ τζαμί, ποὺ εἶναι πολὺ ὁμορφο. Ὁ ἱμάμης, ποὺ εἶναι ὁ παπᾶς του, μοῦ ἔδειξε πολλὰ μνημῆματα μὲ ἐπιτάφια ἐπιγράμματα, καὶ ἀπ' αὐτὰ κατάλαβα πὼς ἦταν ἄλλοτε ἐκκλησιά. Πέντε ἕξι ἀνεθήκαμε ψηλὰ στὸ μιναρέ, ποὺ εἶναι ἕνας μικρὸς πύργος πολὺ ψηλὸς κι ἀπ' αὐτὸν ὁ ἱμάμης φωνάζει τοὺς Τούρκους νὰ προσευχηθοῦν. Ἀπὸ ψηλὰ ἀπ' τὸν πύργον αὐτὸν θαναμάζαμε τὴν ὁμορφιὰ τοῦ κάμπου ποὺ ξανοίγαμε, ὅταν σφαιροῦσε ἕνας ἄερας, ποὺ τράνταζε τὸν πύργον μὲ τόση δύναμη, ὥστε νομίσαμε καὶ ὅτι τὸν ἔτριψε, κ' ἔτσι κατεβήκαμε πολὺ ἠλιθιωπέρα παρ' ὅτι ἀνεθήκαμε. Τὴν ἄλλη μέρα πήγαμε στὴ Μάκρη, μιὰ πόλη πολὺ παλιά, ὅπου βρήκα ἕνα τάφο πέρα πέρα ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρον καὶ παρατήρησα σὺς τέσσερες γωνίαι, στὸ βάθος του τέσσαρα ἐξογκώματα ἀπάνω κάτω ἓνα πῶς, ποὺ ἀπάνω τους ἀκουμποῦσαν μιὰ πλάκα μαρμάρινη, γιὰ νὰ σκεπάσουν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζαν νὰ κλείνουν μέσα στοὺς τάφους. Ἀπάνω στὴν πλάκα αὐτὴ ἔθαζαν τὸ νεκρὸ σῶμα καὶ τὸ σκέπαζαν μ' ἓνα ἄλλο μάρμαρον. Εἶδα αὐτὸ τὸ ἐπιγράμμα χαραγμένο μὲ ἑλληνικὰ γράμματα Ὁ πατὴρ Κόϊντος εἰς τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν Αὐρήλιον Κόϊντον, παιδίον χρηστόν. Κοντὰ στὸ μνημεν αὐτὸ, ποὺ βρισκεται ἀπάνω σ' ἓνα ὕψωμα πλησίον στὴ θάλασσα, εἶναι ἓνα εἶδος παρεκκλησιοῦ, ποὺ ἔχει στὸ μέσο ἀπάνω σ' ἓνα στρίποδο ἓνα μεγάλο φέρετρο, σκεπασμένο μ' ἓνα νεκρικὸ πέπλο πράσινον καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ κεφαλιοῦ εἶναι ἓνα μεγάλο σαρίκι, ποὺ τὸ διατηροῦν τόσο καθαρὸ σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ τὸ χρησιμοποιοῦσαν, καὶ στίς δύο πλευρὲς εἶναι δύο βάζα γεμάτα ἀπὸ λίπος. Πρῶτιστα τὸν Τούρκον ποὺ φυλάγει τὸ μνημεν, τί χρειάζεται τὸ λίπος, καὶ μ' ἀπάντησε πὼς ἦταν ἱερὸ πρᾶμα, ποὺ μ' αὐτὸ ἔτριβαν τοὺς ἀρρώ-

⁷⁾ *Belon* σ. 141. «Ἀντίκρου ἀπ' τὸ λιμένα, σὲ ἀπόσταση ἑνὸς τέσσαροῦ τῆς λεύγας περάσαμε μιὰ μικρὴ πόλη ἀπάνω σ' ἓνα λόφον σὲ πολὺ ὁμορφο μέρος, ποὺ τὴν λέβ Βῆρα, ποὺ εἶναι κλεισμένη γύρω μ' ἓνα παλιὸ κάστρο». Πρόκειται γιὰ τὴ κοινόπολη Φήρα. 10 ὥρες βορείως τῆς Μάκρης καὶ 1/2 ὥρα ἀπ' τὴ Μαρίτσα. [Σημ. τοῦ ἐκδότη].

στους, καὶ πῶς τιμοῦσαν πολὺ αὐτόν, ποὺ ἦταν τὸ σῶμα του ἐκεῖ, γιατί ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους γενναίους ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ των, ποὺ πέρασε ἀπ' τὴν Ἀσία στὴν Εὐρώπη. Εἶδα ἐπίσης σὲ μιὰ ἄκρη τῆς πλατείας ἕνα ὑψωμα ἀπὸ πέτρες. Ἐκεῖ μοῦ εἶπαν ἦταν τὸ θέατρο, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι μιλοῦσαν στὸ δημόσιο.

Φεύγοντας ἀπ' ἐκεῖ τὴν ἄλλη μέρα περάσαμε ἀπ' τὴν Γκιουμουρτζίνα (Kymargina) ¹⁾, μιὰ μικρὴ πόλη πολὺ παλιά, ὅπου βρίσκονται ἀκόμα μερικὰ εἰρείπια ἑνὸς μεγάλου κάστρου καὶ πέντε λευγες ἀπ' ἐκεῖ βρήκαμε μιὰ ἄλλη πόλη, ποὺ ὅλα τὰ τεῖχη της σφίζονται ὀλόκληρα, ἔξω ἀπ' τὰ χαλάσματα ποὺ ἔκαναν ὅταν τὴν πῆραν. Ὁ δρόμος μας πῆγαινε πλάι ἀπ' τὰ τεῖχη αὐτῆς τῆς πόλης χωρὶς νὰ παρουσιάζεται ἀνάγκη νὰ μπούμε μέσα. Ἀλλὰ ὁ πρεσβευτὴς διέταξε νὰ σταθμεύσουμε, γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὴν εὐκαιρία νὰ πάμε νὰ δοῦμε ὅ,τι ἀξίζει νὰ δεῖ κανένας. Πρῶτα ἀπ' ὅλα θαύμασα τὸν περιεργὸ τρόπο ποὺ εἶναι κτισμένα τὰ τεῖχη, γιατί στὸ μέρος τοῦ περιόλου ἔκαμαν γῦρο γῦρο ἀπὸ τὴν πόλη πάρα πολλὰ μικρὰ τόξα καὶ ἀπάνω σ' αὐτὰ εἶναι ὁ δρόμος ποὺ ἀναρριεῖται γιὰ τὶς περιπολίες.

Μόλις μπήκαμε, οἱ κάτοικοι βρήκαν ἀπ' τὰ σπίτια τους γιὰ νὰ μᾶς δοῦν καὶ νὰ μᾶς περιεργαστοῦν μιὰ ἄλλη τὴν περιέργεια, ὅση εἶχαμε καὶ μεῖς γιὰ νὰ περιεργαστοῦμε τὴν πόλη τους. Καὶ βλέποντας πῶς οἱ περισσότεροι ἦταν χριστιανοὶ τοὺς παρακάλεσα νὰ μοῦ δείξουν τὴν ἐκκλησίαν τους πρῶτα ποὺ τὸ ἔκαμαν μὲ εὐχαρίστηση. Εἶδα τότε μὲ λύπη μου ὅτι ἡ ἐκκλησία αὐτή, ποὺ ἄλλοτε ἦταν μιὰ ἀπ' τὶς ὀμορφότερες ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδας, εἶχε ἀρχίσει νὰ γκρεμίζεται γιατί δὲν τὴ συντηροῦσαν καὶ μιὰ καλὴ γυναικοῦλα βλέποντας τὴ λύπη μου μ' ἔκαμε νόημα νὰ τὴν ἀκολουθήσω γιὰ νὰ δῶ μιὰ ἄλλη ἐκκλησίαν, ποὺ μοῦ δείξε κλαίοντας, σὲ κατάστασι πολὺ πρῶ ἀξιοθαύρατη, καὶ μὲ τὰ χέρια καὶ μ' ἀναστενάγματα μοῦ

¹⁾ Gumur djina. *Belon* σ. 137. «Βρήκαμε μιὰ μικρὴ πόλη *Commecine*, ποὺ εἶναι μισὴ μέρα δρόμο μακριὰ ἀπ' τὴν Μπουρού (*Bouron*). ὅπου εἶχε ὅ,τι εἶδος κρέας θέλαμε ν' ἀγοράσομε. Ἐχε εἰρείτια ἑνὸς μικροῦ κάστρου, καὶ μέσα εἶναι ἡ ἐκκλησία τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν. Γιατί στὸ χωριὸ κατοικοῦν Ἕλληνες καὶ λίγοι Τοῦρκοι». Σελ. 139, 140. «Σακοιουθώντας τὸ δρόμο μας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅταν ἀρχίσαμε νὰ ἀνεβαίνομε τὸ βουνὸ καὶ εἴμασταν πιά ψηλά, κοιτάσαμε πίσω μας... Βλέπαμε τὸ χωριὸ *Commecine* ποὺ εἶναι μέσα σὲ μιὰ μεγάλῃ πεδιάδα. Ὁ δρόμος τοῦ κάμπου αὐτοῦ ἦταν ὁ ἴσιος καὶ μεγάλος παλιὸς δρόμος ποὺ πῆγαινε ἀπ' τὴ Ρώμη στὴν Πόλη καὶ ἦταν στρωμένος μὲ πολὺ μεγάλες πέτρες πελεκημένες μὲ τὸν ἀρχαῖο τρόπο, γιατί ἀπ' τὴ Μπουρού ὡς τὴ Γκιουμουρτζίνα καὶ ἔπειτα ἀπ' τὴ Γκιουμουρτζίνα ὡς τὸ Σαπιτολάρι ἐπειδὴ ὁ δρόμος ἦταν δύσκολος μέσα σὲ χώματα παλιὰ οἱ Ρωμαῖοι τὸν ἐστρωσαν καὶ ἀκόμα καὶ τώρα σφίζεται ὀλόκληρος». Γιὰ τὸ ρωμαϊκὸ αὐτὸ δρόμο ποὺ ἦταν ἡ *Via Egnatia* ποὺ πάει ἀπ' τὸ Δουράχιο στὴν Κωνσταντινούπολη βλέπε *Tafrafi*, *Thessalonique au quatorzième siècle* σ. 121—122.

Σ. Φ. Κουριανίδης, η δράση κατά το 1666.

δωσε να παραγάγει τους τα μεμύσητα
αυτα των χροισαγα σημάδια της ευχ
της δυστυχίας τους.

Περιγραφήμα με προσοχή την ευγνω
σταν αυτη, με κίερα ας την εγγη ως έχα
δς ευδωδρεα, με εχου ευνοια εβρεσε
κωννας ως ηταν εχου στο ακορρ ιδε
ρη και ηχοσιδρεη. Καλυβα ως ηταν
αβισωμενη ε την ευγνω, ως η γκωναι
της εμνε ανωρα, η ευγνω, η ηταν οια
δουλη η ευγνω, να ηευνοια
δου κόνον. η εμνε ηταν ηταν και
δεγραμιν, εγγα και εη η ευγνωσια
ηταν γκαδη ασο κοινου και δεραμ
κας μαρκαριος γιγος, εα δανουδρημαδα
δου εδχανε εδσε κεραιο ηταν δαυδου
κα δαυδ δο δυστυχια ενο δόσο. Παρδνη
προα αυτα και γαις δαυδ γγφανα ασο
μυραεις με αιδε ποσηηαδε χουδαφίλετ
δ' ορ εα εδχανε παρεραι εδσε η ευγνωσια
ηταν εγγαδε εχου καγα εβισαειν. ε' εηη την εσ
τη διν εχε κωρα ενα μνο γδουχ εαυδαι εδ
δου εα δυαοεμδανε εχου να ηηοσ, γαδι

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Η ΘΡΑΚΗ 1666-1669

A. A. Σ.

υπόστ. Robert de Dreux.

v. 45

Υπόστ.

Ο υπόστ. Robert de Dreux, υπεύθυνος
 της υπηρεσίας της Κεντρικής Γάλλιας
 πρεσβυτερίου της Χάγης-Λαντέλετ, υιός, κατέχει
 τις υπηρεσίες των υπηρεσιών στην ακρόαση
 τσφιδίου της, ^{“Voyage en Turquie”} ή αλλιώς επικοινωνία.
 Το χειρόγραφο αποδίδεται με την Εθνική Βιβλιοθήκη
 με την ημερομηνία 29. 4. 1662 με
 την προέλευση. Το επίθετό της εδραίου
 είναι. Ο υπόστ. με την Revue des Etudes Grecques
 τ. 24° (1901) και τις υπηρεσίες των
 ερευνών και με την ιστορική ερευνητική ομάδα
 τσφιδίου της, ^{“Voyage en Turquie”} ή αλλιώς επικοινωνία,
 να αναμνησθεί, υπέγραψε ο υπόστ. Robert.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ο Γάλλος πρεσβυτερός υπηρεσιών της
 Ακρόασης, ο υπόστ. με την ομάδα στην
 τσφιδίου της 1666 και υπέγραψε με την υπηρεσία
 τσφιδίου της Ακρόασης τσφιδίου της.

Το χειρόγραφο της Βιβλιοθήκης είναι
 τσφιδίου της Ακρόασης 1668.

Και η ερευνητική ομάδα στην υπηρεσία της
 Ακρόασης, κατέχει την υπηρεσία της Ακρόασης τσφιδίου
 της Ακρόασης ^{ή της} τσφιδίου της (1669).

Ναυτίλιας 1930.

A. A. Σ.

Des Desaux A. 2. 106 - 115

Συμπεριφορά Έσθιας Α 2 195